

**UCHWAŁA NR XVII.102.2012
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 27 MARCA 2012 ROKU**

w sprawie : uchwalenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym / tj. z 2001 roku Dz. U/ Nr 142, poz.1591 z późniejszymi zmianami /, art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, (tj. Dz. U. z 2009r. Nr 175 , poz.1362 z późniejszymi zmianami) **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

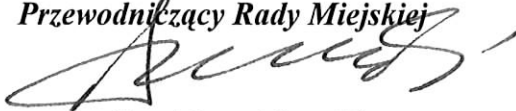
Uchwala się Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 , która stanowi załącznik do niniejszej uchwały .

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra .

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Stanisław Adamski

Załącznik do Uchwały Nr XVII.102.2012
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 27 marca 2012 r.

Strategia
Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta i Gminy Twardogóra
na lata 2012-2020

2012

A handwritten signature in dark ink, appearing to be a stylized name, possibly "Kuczyński", written in a cursive script.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA.....	4
1. STRUKTURA STRATEGII	4
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII	6
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	19
1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY	19
2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	19
3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT	21
4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	22
5. SYTUACJA GOSPODARCZA.....	23
6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY	25
7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE	29
8. BEZDOMNOŚĆ	30
9. EDUKACJA	31
10. KULTURA	32
11. SPORT I REKREACJA.....	34
12. TURYSTYKA	36
13. SYTUACJA DZIECKA.....	39
14. OCHRONA ZDROWIA	44
15. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	47
16. POMOC SPOŁECZNA	48
17. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	58
18. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE.....	60
19. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO	66
20. SEKTOR POZARZĄDOWY	74
21. ANALIZA SWOT	76
22. PODSUMOWANIE DIAGNOZY.....	83
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	85
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	85
2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	102
3. PROGRAMY I PROJEKTY	103
IV. UWAGI KOŃCOWE	104
SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW	105

WSTĘP

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego), w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

Niniejsza strategia została opracowana w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Twardogórze przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańcy gminy oraz eksperci.

Dokument ma charakter kilkuletni; został przygotowany na lata 2012-2020. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. STRUKTURA STRATEGII

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

Część diagnostyczno-analityczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet, skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy). Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach:

- Infrastruktura techniczna;
- Komunikacja i transport;
- Demografia;
- Gospodarka;
- Rynek pracy;
- Zasoby i warunki mieszkaniowe;
- Bezdomność;
- Edukacja;
- Kultura;
- Sport i rekreacja;
- Turystyka;
- Sytuacja dziecka;
- Ochrona zdrowia;
- Bezpieczeństwo publiczne;
- Pomoc społeczna;
- Sytuacja osób niepełnosprawnych;
- Problemy uzależnień i przemocy w rodzinie;
- Działalność organizacji pozarządowych.

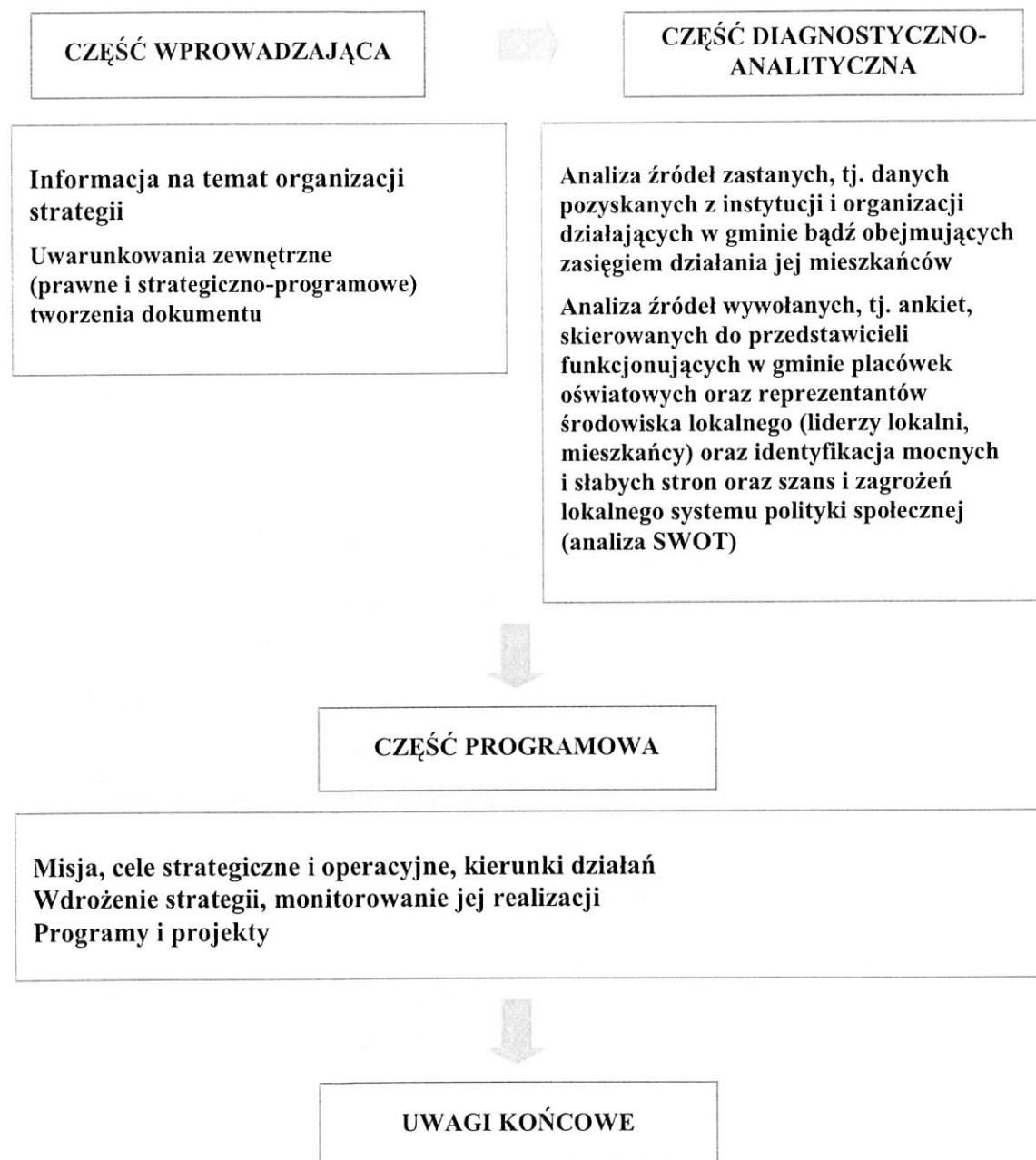
Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Ponadto przedstawiona jest prognoza zmian oraz informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu oraz prowadzenia monitoringu jego

realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra.

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Gminna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zmianami), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zmianami),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zmianami),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zmianami),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485 ze zmianami),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415 ze zmianami),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 ze zmianami),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 214, poz. 1407 ze zmianami),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. Nr 71, poz. 734 ze zmianami),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zmianami).

Podczas realizacji strategii znajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dokument zawiera również kilka nadrzędnych celów Unii Europejskiej do 2020 roku:

- zwiększenie stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata z obecnych 69% do co najmniej 75%,

- osiągnięcie poziomu inwestycji w działalności badawczo-rozwojowej równego 3% PKB, przede wszystkim poprzez poprawę warunków inwestowania w B+R przez sektor prywatny i opracowanie nowego wskaźnika umożliwiającego śledzenie procesów innowacji,
- ograniczenie emisji dwutlenku węgla co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, o 30%,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
- ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „**Unia innowacji**” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „**Młodzież w drodze**” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „**Europejska agenda cyfrowa**” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „**Europa efektywnie korzystająca z zasobów**” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „**Polityka przemysłowa w erze globalizacji**” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu „**Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia**” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „**Europejski program walki z ubóstwem**” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby

ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,

- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013)

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013) służą realizacji priorytetów polityki spójności Unii Europejskiej, integrując je z priorytetami polskimi i uwzględniając zapisy odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej Krajowego Programu Reform. Dokument stanowi podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Celem strategicznym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Cel ten będzie osiągany poprzez realizację następujących horyzontalnych celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.

5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.
6. Wyrównywanie szans rozwojowych.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO) całość interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce na lata 2007-2013 została ujęta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jego celem jest umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie budowy struktur administracyjnych państwa.

Problematyka integracji społecznej została ujęta w dwóch priorytetach tego Programu, tj. w realizowanym na poziomie centralnym priorytecie I „Zatrudnienie i integracja społeczna” oraz w realizowanym na poziomie regionalnym priorytecie VII „Promocja integracji społecznej”. W ramach tych priorytetów przewidziano następujące działania odnoszące się do problematyki integracji społecznej:

- 1.2. Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej,
- 1.3. Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej,
- 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji,
- 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej,
- 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.

Pośrednio dla problematyki integracji społecznej istotne jest również wyznaczone w ramach Priorytetu V – Działanie 5.4 „Rozwój potencjału trzeciego sektora”.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005-2013

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2005-2013 jest dokumentem, który wyznacza główne kierunki działań samorządu wojewódzkiego w obszarze polityki społecznej, służące poprawie jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska. Strategia zawiera m.in. analizę sytuacji ludności w wybranych obszarach życia społecznego oraz wyznacza poniżej przedstawione priorytety i działania strategiczne.

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

- Aktywizacja osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
- Redukowanie zjawiska ubóstwa.
- Wsparcie osób niepełnosprawnych pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.
- Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie.
- Wsparcie dzieci i młodzieży dotkniętych sieroctwem
- Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej powodowanej uzależnieniami.
- Przeciwdziałanie bezdomności.

2. Integracja społeczna środowisk osób wymagających szczególnego wsparcia.

- Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.
- Doskonalenie systemu opieki nad dziećmi i rodziną.
- Aktywizacja społeczna osób starszych.
- Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn.

3. Krzewienie idei społeczeństwa obywatelskiego.

- Wsparcie lokalnych inicjatyw opartych o zasady pomocniczości i partnerstwa.
- Aktywizacja społeczności lokalnych, w szczególności z terenów wiejskich.
- Umacnianie i rozwój współpracy administracji publicznej z organizacjami sektora pozarządowego.
- Kreowanie opinii społecznej eliminującej negatywne stereotypy w odniesieniu do osób dotkniętych marginalizacją społeczną.

4. Podnoszenie jakości usług społecznych.

- Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników oraz kadr kierowniczych jednostek pomocy społecznej.

- Współpraca z partnerami zagranicznymi i opracowywanie nowych oraz wspólnych rozwiązań z zakresu polityki społecznej.
- Promowanie innowacyjnych metod i technik rozwiązywania problemów z zakresu polityki społecznej.
- Doskonalenie współpracy z administracją rządową oraz samorządową wszystkich szczebli.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 jest jednym z 16 programów regionalnych służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015 oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 (Narodowej Strategii Spójności), jednocześnie będąc odzwierciedleniem polityki rozwoju prowadzonej przez samorząd województwa.

Dokument jest instrumentem polityki regionalnej województwa, realizującym działania w oparciu o środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i środki krajowe. Zakres interwencji Programu wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku, a jego celem głównym jest podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Uznano, iż cel główny będzie realizowany poprzez cele szczegółowe, do których zaliczono: 1. Wzrost aktywności gospodarczej opartej o wiedzę i innowacyjność, 2. Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej, 3. Poprawę bytu mieszkańców i wzrost konkurencyjności regionu poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury społecznej. Osiągnięcie celów szczegółowych uzależniono od realizacji dziesięciu priorytetów. Trzy z nich wyznaczono w ramach odnoszącego się bezpośrednio do sfery społecznej celu szczegółowego 3.:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku („Edukacja”).
2. Modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia na Dolnym Śląsku („Zdrowie”).
3. Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”).

Powiatowa Strategia Zintegrowanych Działań Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Rozwiązywania Problemów Osób Niepełnosprawnych Powiatu Oleśnickiego w latach 2011-2017

Powiatowa Strategia Zintegrowanych Działań Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Rozwiązywania Problemów Osób Niepełnosprawnych Powiatu Oleśnickiego w latach 2011-2017 jest dokumentem, który wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców powiatu i służy rozwiązywaniu (po uprzednim zdiagnozowaniu) problemów społecznych w takich obszarach, jak: sprawy socjalno-bytowe, opieka rodzinna, funkcjonowanie rodziny oraz przeciwdziałanie sytuacjom patologicznym.

W strategii wyznaczono poniżej przedstawione kierunki, które określają przypisane zespołom funkcjonującym w poszczególnych obszarach zadania szczegółowe.

Kierunek A: kompleksowy system wspierania rodziny.

Cel: objęcie kompleksową opieką socjalno-terapeutyczną rodzin wymagających wsparcia w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, dotkniętym długotrwałym bezrobociem członków rodziny.

Kierunek B: terapia dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych patologiami.

Cel: objęcie systematyczną terapią jak największej ilości dzieci z terenu powiatu oleśnickiego ze środowisk zagrożonych uzależnieniami.

Kierunek C: system wspierania ofiar przemocy w rodzinie.

Cele:

- zapobieganie negatywnym skutkom psychologiczno-społecznym przemocy w rodzinie,
- szkolenie pracowników programu na temat rozpoznawania i identyfikowania stosowania przemocy w rodzinie i w grupach rówieśniczych,
- zajęcia terapeutyczne dla ofiar przemocy – nabywanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach stosowania agresji,
- stworzenie bazy o środowiskach, w których przemoc stosowana jest najczęściej.

Kierunek D: stacjonarny system opieki nad dzieckiem i rodziną, rodzinna opieka zastępcza.

Cele:

- tworzenie zawodowych rodzin zastępczych,
- tworzenie rodzinnych placówek interwencyjnych,
- zapewnienie warunków dla opieki rodzinnej dla małych dzieci,
- rozszerzanie działalności merytorycznej placówek stacjonarnych o wsparcie środowiskowe dla rodziców biologicznych i umożliwianie udziału w zajęciach terapeutycznych,
- szkolenie kandydatów do pełnienia roli rodziców zastępczych,

- wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach zmierzających do tworzenia instytucjonalnej pomocy dla rodzin.

Kierunek E: tworzenie rówieśniczych grup samopomocowych, kreowanie liderów.

Cel: tworzenie rówieśniczych grup samopomocowych ze szczególnym uwzględnieniem placówek oświatowych.

Kierunek F: opieka nad osobami starszymi, opieka paliatywna, domy pomocy społecznej.

Cele:

- sprawowane opieki w miejscu zamieszkania,
- umieszczanie osób tego wymagających w domach pomocy społecznej, hospicjach i oddziałach opiekuńczo-leczniczych,
- systematyczna rozbudowa bazy opieki stacjonarnej i ciągłe podnoszenie standardów tej opieki.

Kierunek G: szkolenie kadr pomocy społecznej i wolontariuszy.

Cele:

- szkolenia dotyczące sposobów prowadzenia terapii, analizowania sytuacji, umiejętności doboru działań adekwatnych do sytuacji wymagającej podjęcia działań oraz aktualizowania wiedzy na temat obowiązującego prawa.

Kierunek I: pozyskiwanie środków zewnętrznych z Unii Europejskiej i programów celowych na realizację działań w zakresie aktywizacji zawodowej oraz społecznej wychowanków rodzin zastępczych, placówek oraz osób niepełnosprawnych.

Cele:

- pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na realizację projektów i programów własnych dotyczących wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczych, rodziców, pedagogów szkolnych, nauczycieli, pracowników socjalnych, funkcjonariuszy Policji oraz osób niepełnosprawnych,
- kursy i szkolenia zawodowe, szkolenia specjalistyczne w zakresie profilaktyki i eliminowania zagrożeń społecznych,
- pomoc psychologiczna i prawna dla adresatów,
- organizowanie imprez integracyjnych oraz akcji promujących rodzicielstwo zastępcze, zdrowy styl życia i zapobieganie powstawaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Elementami składowymi strategii są: Powiatowy Program Zintegrowanych Działań Profilaktyczno-Edukacyjnych „Zapobieganie skutkom błędów wychowawczych oraz przemocy w rodzinie – tworzenie środowiskowych form pomocy”, który zakłada utworzenie Centralnego Ośrodka Profilaktyki i Edukacji, oraz Program „Pomocna dłoń”, którego celem

jest stworzenie warunków równoprawnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społeczności lokalnych na terenie poszczególnych gmin powiatu oleśnickiego. W tym ostatnim Programie wyznaczono następujące zadania:

- likwidacja barier architektonicznych,
- profilaktyka zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności,
- tworzenie warunków do rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych – nowe miejsca pracy, szkolenia,
- likwidacja barier komunikacyjnych i w komunikowaniu się,
- umożliwienie osobom niepełnosprawnym dostępu do edukacji i zmiany kwalifikacji zawodowych,
- tworzenie warunków do rehabilitacji leczniczej osobom niepełnosprawnym,
- dostosowanie placówek stacjonarnej opieki nad osobami niepełnosprawnymi do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej,
- tworzenie warunków do czynnego uprawiania sportu i rekreacji przez osoby niepełnosprawne,
- udział powiatu oleśnickiego w programach celowych ogłaszanych przez Zarząd PFRON-u, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych oraz w programach finansowanych przez Unię Europejską dotyczących problematyki osób niepełnosprawnych.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Twardogóra

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Twardogóra stanowi podstawę polityki rozwoju samorządu gminy. Dokument zawiera diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie oraz wyznacza cele strategiczne, operacyjne i zadania strategiczne.

Zadania odnoszące się do problematyki społecznej ujęto w ramach wszystkich pięciu wyznaczonych w dokumencie celów strategicznych, tj.: 1. „Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej opartej na MŚP, zgodny z zasadami ekologii”, 2. „Zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych świadczonych mieszkańcom miasta i gminy Twardogóra”, 3. „Rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej” i 4. „Rozwój turystyki i rekreacji”.

Cel strategiczny 1. Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej opartej na MŚP, zgodny z zasadami ekologii.

Cel operacyjny 1. Rozwój infrastruktury przedsiębiorczości.

- system preferencji dla przedsiębiorców,

- stowarzyszenie inicjatyw lokalnych,
- strefa aktywności gospodarczej,
- opracowanie i wdrożenie zasad polityki przestrzennej miasta i gminy Twardogóra,
- powołanie gminnego centrum informacji i promocji,
- twardogórska marka (logo),
- internetowy informator gospodarczy.

Cel strategiczny 2. Zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych świadczonych mieszkańcom miasta i gminy Twardogóra.

Cel operacyjny 2. Aktywizacja społeczna i kulturalna wspólnoty lokalnej.

- budowa sali widowiskowo-sportowej z odpowiednim zapleczem,
- nawiązanie współpracy gmin partnerskich,
- powołanie Gminnego Centrum Kultury,
- stworzenie sieci Domów Ludowych,
- utworzenie Funduszu Małych Grantów,
- podjęcie działań aktywizujących rady sołeckie.

Cel strategiczny 3. Rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury technicznej.

Cel operacyjny 3. Intensyfikacja działań na rzecz estetyki i warunków bytowych mieszkańców gminy.

- nadanie Centrum miasta Twardogóra funkcji usługowo-handlowej,
- opracowanie i realizacja branżowej strategii zasobów komunalnych mieszkalnych i użytkowych,
- rozbudowa i modernizacja terenów zieleni publicznej.

Cel strategiczny 4. Rozwój turystyki i rekreacji.

Cel operacyjny 1. Budowa oraz rozwój infrastruktury turystyki i rekreacji.

- budowa ośrodka sportowo-rekreacyjnego w Twardogórze (kąpieliska otwartego wraz z lodowiskiem).
- utrzymanie i rozwijanie ciekawych szlaków turystycznych.
- przygotowanie zaplecza dla turystyki rowerowej (wypożyczalnia, punkty napraw),
- stworzenie warunków do powstania na terenie gminy obiektów hotelarsko-noclegowych (Moszyce, Szkoła Chełstów),
- budowa wieży widokowej.

Cel operacyjny 2. Generowanie i promocja lokalnych produktów i atrakcji turystycznych.

- aktualizacja i dystrybucja przewodnika turystycznego po gminie,

- utrzymanie w dobrym stanie atrakcyjnych obiektów na terenie gminy,
- wykorzystanie lokalnych bogactw naturalnych poprzez rozwój rękodzielnictwa,
- utworzenie interaktywnego Muzeum Twardogórskiego pełniącego funkcję Muzeum Regionalnego,
- wzbogacanie i propagowanie programu imprez turystyczno-rekreacyjnych,
- zaangażowanie do działań społeczno-kulturalnych podejmowanych w Twardogórze osobistości świata kultury mieszkających w gminie bądź się z nią identyfikujących,
- podjęcie działań promujących Bazylikę Mniejszą na bazie ruchu pielgrzymkowego.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY

Twardogóra jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie dolnośląskim (ok. 50 km od Wrocławia), w północnej części powiatu oleśnickiego. Obszar gminy rozpościera się wśród Wzgórz Twardogórskich, tzw. Gór Kocich, należących do makroregionu Wału Trzebnickiego. Twardogóra leży w dorzeczu Odry i jest elementem zlewni rzek: Baryczy i Widawy. Północna część gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Powierzchnia gminy wynosi 16.766 ha, z czego miasto zajmuje 829 ha. Większość miejscowości gminy posiada nazwy pochodzące od drzew lub związane z lasem (np. Olszówka, Dąbrowa, Bukowinka, Grabowno).

Administracyjnie od strony północno-wschodniej gmina Twardogóra graniczy z gminą Sośnie (woj. wielkopolskie) oraz z czterema gminami powiatu oleśnickiego: od wschodu z gminą Międzybórz, od południowego wschodu z gminą Syców, od południa z gminą Oleśnica, od południowego zachodu z gminą Dobroszyce, a od północnego zachodu, na odcinku o długości ok. 25,2 km, z gminą Krośnice (powiat milicki).

Gminę tworzą miasto Twardogóra (otrzymało prawa miejskie 1 sierpnia 1293 r.) oraz 18 sołectw: Bukowinka, Chełstów, Chełstówek, Dąbrowa, Domasławie, Drągów, Drożdżęcín, Drogoszowie, Gola Wielka, Goszcz, Grabowno Małe, Grabowno Wielkie, Łazisko, Moszyce, Nowa Wieś Goszczańska, Olszówka, Sądrożyce i Sosnówka.

2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Gmina Twardogóra posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną i uzbrojone tereny pod budownictwo mieszkaniowe oraz inwestycyjne. Obszar gminy jest w całości zwodociagowany oraz częściowo zgazyfikowany. Od wielu lat z powodzeniem funkcjonuje system segregacji odpadów. Dane szczegółowe na temat sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej i drogowej oraz gospodarki odpadami w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Infrastruktura techniczna w gminie w 2010 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	179,1
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	13.018

sieć kanalizacyjna	
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	54,1
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	7.873
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w m)	73.800
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie ogółem (w km)	192,03
w tym długość dróg gminnych (w km)	99,08
gospodarka odpadami	
liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków	7.873
liczba oczyszczalni ścieków	1

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Oczyszczaniem miasta i obszaru wiejskiego gminy zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze (ZGKiM). W ramach istniejącego od 2001 r. systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, na jej terenie istnieje 31 punktów, gdzie wyrzucane są posegregowane śmieci.

Na obszarze wiejskim gminy prowadzona jest selektywna zbiórka śmieci oparta o tzw. system workowy. Systemem selektywnej zbiórki objęte są wszystkie wioski należące do gminy. Zebrane odpady komunalne są wywożone na wysypisko znajdujące się w Grabownie Wielkim i tam poddawane są segregacji (w sposób ręczny).

Twardogóra nie posiada rozwiniętego systemu zaopatrującego w ciepło służące ogrzewaniu mieszkań i dostarczającego ciepłą wodę. Mieszkania wyposażone w sieć c.o. to przede wszystkim te, które znajdują się w zarządzie Twardogórskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Większość mieszkań zasilana jest w oparciu o indywidualne systemy grzewcze, pod postacią pieców opalanych węglem, koksem lub przy wykorzystaniu innych nośników energii. Zakłady produkcyjne funkcjonujące na terenie gminy posiadają własne źródła zaopatrzenia energetycznego.

Gazyfikację gminy rozpoczęto w 2002 roku – obecnie siecią gazową na terenie Twardogóry zarządza Gazowe Pogotowie Techniczne PETRICO S.A. Obszar Twardogóra.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie zrealizowano w gminie w latach 2008-2010. Inwestycje te, poza sferą techniczną, przeprowadzono m.in. w obszarach edukacji, sportu i rekreacji. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2008-2010

inwestycje
• rewitalizacja zbiornika wodnego w Chełstowie z zagospodarowaniem przyległego terenu • budowa zespołu boisk w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” przy ulicy Sportowej w Twardogórze • przystosowanie budynku przy ul. Wielkopolskiej 11 w Twardogórze do potrzeb prowadzenia działalności w zakresie rehabilitacji • przebudowa budynku biurowego w Moszycach na świetlicę wielofunkcyjną • budowa kąpieliska otwartego z lodowiskiem • remont poewangelickiego kościoła w Twardogórze • budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla wsi Chełstówek, Chełstów, Sądorzyce i Drogoszowie • zagospodarowanie terenu wzdłuż rzeki Skoryni • przebudowa budynku byłej szkoły w Chełstowie na świetlicę środowiskową – Centrum Inicjatyw Wiejskich w Chełstowie • przebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 448 ul. Wielkopolska –ul. Ratuszowa z drogą powiatową nr 1480 D – ul. Wrocławska w rondo typu małego wraz z infrastrukturą techniczną • budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 1 w Twardogórze • przebudowa ul. Sportowej, ul. Aleje i ul. Poznańskiej w Twardogórze oraz drogi gminnej relacji Gola Wielka – Chełstów • remonty dróg gruntowych i asfaltowych

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

3. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Dobre połączenia komunikacyjne w gminie mają mieszkańcy miejscowości: Gola Wielka, Chełstów, Chełstówek, Domasławice, Goszcz, Moszyce, Drogoszowice i Sosnówka, z trudnościami komunikacyjnymi zmagają się natomiast mieszkańcy Bukowinki, Grabowna Małego i Grabowna Wielkiego.

Gmina leży na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych kraju. Sieć 15 dróg powiatowych oraz dróg gminnych oparto o jedną drogę wojewódzką (nr 448) z Sycowa do Milicza. Teren gminy przecina linia kolejowa o znaczeniu krajowym relacji Wrocław – Warszawa z odgałęzieniem lokalnym w Grabownie Wielkim w kierunku Poznania. Gmina posiada bezpośrednie połączenie kolejowe z Oleśnicą i Ostrowem Wielkopolskim.

Drogi powiatowe w gminie znajdują się pod administracją Zarządu Dróg Powiatowych w Oleśnicy. W większości są to drogi o nawierzchni bitumicznej. Prowadzą w kierunkach na Oleśnicę i Trzebnicę. Biegają również przez obszar miasta, np. ul. Wrocławska, Lipowa, Trzebnicka i inne. Z kolei drogi gminne liczące 99,08 km są w większości drogami gruntowymi.

Transport zbiorowy zapewniają autobusy POLBUS – PKS Spółka z o.o. (ul. Sucha 1-11, 50-086 Wrocław), PKS w Ostrowie Wielkopolskim Spółka z o.o. (ul. Batorego 5,

63-400 Ostrów Wielkopolski) oraz inne obsługujące linie dalekobieżne. Z Twardogóry najlepiej dostać się do Sycowa i do Oleśnicy.

4. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Na koniec 2010 roku gmina Twardogóra liczyła 13.017 mieszkańców, w tym 6.560 kobiet, które stanowiły 50,4% ogółu ludności (na 100 mężczyzn przypadało 106 kobiet). Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 78 osób na km².

W latach 2008-2010 nieznacznie zwiększała się liczba mieszkańców gminy; wzrost dotyczył przede wszystkim liczby osób starszych i w wieku produkcyjnym, malała zaś liczba dzieci i młodzieży. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	2.800	2.601	2.567
liczba osób w wieku produkcyjnym	8.758	8.804	8.809
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1.444	1.604	1.641
ogółem	13.002	13.009	13.017

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba urodzeń żywych	137	136	128
liczba zgonów	119	119	130
przyrost naturalny	18	17	-2

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	180	182	262
saldo migracji w ruchu zagranicznym	28	26	26
saldo migracji ogółem	208	208	288

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Spadek liczby dzieci i młodzieży w gminie był m.in. efektem malejącej dzietności rodzin, o czym świadczy zmniejszająca się w latach 2008-2010 liczba urodzeń żywych – ze 137 w 2008 roku do 128 w 2010 roku. Jednocześnie wzrost liczby zgonów wpłynął na niekorzystny w 2010 roku przyrost naturalny (-2).

Niewielki wzrost liczby mieszkańców w gminie był głównie efektem ruchu migracyjnego, którego saldo w 2010 r. było korzystniejsze niż w latach 2008-2009 (288 w stosunku do 208 w latach 2008 i 2009). Migracja mieszkańców do i z miasta odbywała się przede wszystkim w ruchu wewnętrznym.

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy ludności miasta na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie niekorzystne, wcześniej odnotowane, kwestie. Pierwsza z nich dotyczy spadku w latach 2008-2010 liczby dzieci i młodzieży. Druga natomiast odnosi się do systematycznego zwiększania się liczby osób starszych i w wieku produkcyjnym.

Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dopasowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak przede wszystkim seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie zapewnienie im odpowiedniego dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

5. SYTUACJA GOSPODARCZA

Charakterystyczną cechą struktury gospodarki lokalnej Twardogóry jest to, że większość podmiotów stanowią małe zakłady produkcyjne zatrudniające od 5 do 10 osób. Miasto posiada uzbrojone tereny pod budownictwo mieszkaniowe oraz inwestycyjne. Jest jednym z największych w okolicy ośrodkiem branży stolarsko-meblarskiej i tapicerskiej. Meble są głównym i rozpoznawalnym produktem Twardogóry. Prężnie rozwija się również sektor przemysłu elektromaszynowego i AGD. Gmina stwarza korzystne warunki do

inwestowania w podstrefie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej INVEST – PARK w Chełstówku o powierzchni 4,39 ha. Ważną rolę w strukturze gospodarki przypisuje się produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych.

Specyfiką gminy jest duże zalesienie. Przeważają lasy sosnowe, choć liczne są również dęby, olchy, brzozy, buki i świerki. Rolnicza wartość gruntów na terenie gminy jest niska. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, co potwierdzają dane przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki w gminie

powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		8.033
w tym:	grunty orne (w ha)	5.104
	sady (w ha)	19
	łąki i pastwiska (w ha)	2.069
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		7.922
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		811

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W 2010 roku liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie wzrosła w stosunku do lat poprzednich (925 w stosunku do odpowiednio 900 i 901 w latach 2008-2009). W analizowanym okresie dominowały podmioty sektora prywatnego. Działalność gospodarczą prowadzono głównie w takich sekcjach, jak: przetwórstwo przemysłowe (257 podmiotów), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (220), budownictwo (85), działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (66), działalność usługowa (57), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (49) oraz rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo (32). Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych w gminie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba podmiotów w sektorze publicznym	63	63	64
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	837	838	861
liczba podmiotów ogółem	900	901	925

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na koniec 2010 roku

sekcja	liczba podmiotów
rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	32
przetwórstwo przemysłowe	257
budownictwo	85
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	220
transport i gospodarka magazynowa	23
działalność związana z zakwaterowaniem	20
administracja publiczna i obrona narodowa	11
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	25
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	66
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	49
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	14
edukacja	26
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	18
pozostała działalność usługowa	57

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Do najważniejszych i największych zakładów przemysłowych na terenie Twardogóry należą: Fabryka Mebli BODZIO – Goszcz (produkcja mebli), Ilpea (produkcja uszczelki do chłodziarek), Spółdzielnia SPAMEL (branża elektryczna). Znaczącymi dla gospodarki lokalnej są także: Zakład Produkcyjny TAPPOL (produkcja tworzyw sztucznych), Zakład Tworzyw Sztucznych DREWPLAST, Zakład Produkcyjny GIERUS MEBLE (produkcja mebli), Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe DORTEX (branża tapicerska) oraz Stolarstwo Meblowe s.c. GAŁA (PRODUKCJA MEBLI).

6. PROBLEMY NA RYNKU PRACY

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2008-2010 liczba osób bezrobotnych w gminie Twardogóra zwiększała się z roku na rok (z 573 osób w 2008 r. do

890 na koniec 2010 roku). Wśród pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety, których liczba na koniec kolejnych lat wyniosła: 337, 415 i 506. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Bezrobotni w gminie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba bezrobotnych w gminie	573	754	890
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,6%	8,7%	10,1%
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	337	415	506
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	58,8%	55%	56,9%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2008-2010 w powiecie oleśnickim, w województwie dolnośląskim i w kraju.

Tabela 10. Stopa bezrobocia w powiecie, w województwie i w kraju w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
stopa bezrobocia w powiecie oleśnickim	11,4%	14,8%	16,3%
stopa bezrobocia w województwie dolnośląskim	10%	12,8%	13%
stopa bezrobocia w kraju	9,5%	12,1%	12,3%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2008-2010 powiat oleśnicki charakteryzował się wyższą, w stosunku do województwa dolnośląskiego i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju w 2010 roku odnotowano jej wzrost w porównaniu z latami poprzednimi.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia, a także rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy. Z uwagi na brak danych dotyczących wyłącznie gminy Twardogóra, w poniższych tabelach przedstawiono wartości dla całego powiatu oleśnickiego. Na koniec czwartego kwartału 2010 roku, w Powiatowym Urzędzie Pracy w Oleśnicy zarejestrowanych było 6.109 osób, w tym 3.390 kobiet. Bezrobotni z gminy Twardogóra stanowili 14,6% wszystkich osób pozostających bez pracy w powiecie.

Tabela 11. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

		liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)			liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
		ogółem	kobiet				ogółem	kobiet	
wiek	18-24 lata	1.471	961	65,3	staż pracy	bez stażu	1.196	848	70,9
	25-34 lata	1.589	1.005	63,2		do 1 roku	632	413	65,3
	35-44 lata	1.111	597	53,7		1-5 lat	1.334	766	57,4
	45-54 lata	1.264	627	49,6		5-10 lat	914	500	54,7
	55-59 lat	552	200	36,2		10-20 lat	1.073	519	48,4
	60-64 lata	122	X	X		20-30 lat	720	271	37,6
czas pozostawania bez pracy	do 1 miesiąca	590	233	39,5	wykształcenie	30 lat i więcej	240	73	30,4
	1-3 miesiące	1.378	724	52,5		wyższe	445	319	71,7
	3-6 miesięcy	1.218	703	57,7		policealne i śr. zawodowe	1.294	877	67,8
	6-12 miesięcy	1.308	707	54,1		średnie ogólnokształcące	702	518	73,8
	12-24 miesiące	1.044	627	60,1		zasadnicze zawodowe	1.886	899	47,7
	pow. 24 miesięcy	571	396	69,4		gimnazjalne i niższe	1.782	777	43,6

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Na koniec 2010 roku wśród bezrobotnych w powiecie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 18-34 lata (łącznie 3.060 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia od 1 do 3 miesięcy oraz od 6 do 12 miesięcy (w sumie 2.686 osób), osoby ze stażem pracy od roku do 5 lat (1.334 osoby) i bez stażu pracy (1.196 osób), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1.886 osób) oraz gimnazjalnym i niższym (1.782 osoby).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 45-54 lata (1.264 osoby) i 35-44 lata (1.111 osób), osoby pozostające bez pracy od 3 do 6 miesięcy (1.218 osób) i od 12 do 24 miesięcy (1.044 osoby), osoby ze stażem pracy od 10 do 20 lat (1.073 osoby) i od 5 do 10 lat (914 osób) oraz osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (1.294 osoby).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 18-24 lata (65,3%) i 25-34 lata (63,2%), osób pozostających bez pracy długotrwale, powyżej 24 miesięcy (69,4%), osób bez stażu pracy (70,9%) oraz, co budzi niepokój, osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (73,8%) i wykształceniem wyższym (71,7%).

Tabela 12. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba wolnych miejsc pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	174	2
przetwórstwo przemysłowe	1.714	10
wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	14	0
Dostawy wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	55	0
budownictwo	524	15
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	772	16
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	119	2
transport i gospodarka magazynowa	93	1
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	140	5
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	97	3
edukacja	80	0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	78	1
pozostała działalność usługowa	86	0

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Oleśnicy.

Na koniec 2010 roku wśród bezrobotnych w powiecie dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze prowadzące działalność w takich działach, jak: przetwórstwo przemysłowe (1.714 osób), handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (772 osoby), budownictwo (524 osoby) oraz rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (174 osoby) oraz działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (140 osób). Najwięcej dostępnych na koniec 2010 roku ofert pracy dla osób bezrobotnych z powiatu dotyczyło możliwości zatrudnienia w handlu hurtowym i detalicznym (16 miejsc), budownictwie (15 miejsc) i przetwórstwie przemysłowym (10 miejsc).

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z powiatu należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym winno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. W szczególności dotyczy to tych, którzy

przed zwolnieniem z pracy byli zatrudnieni w przetwórstwie przemysłowym, handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle, budownictwie oraz rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w powiecie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na doksztalcenie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

7. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych.

W latach 2008-2010 liczba mieszkań będących w zasobach gminy Twardogóra wahała się (604 w 2008 r., 598 w 2009 r., 616 w 2010 r.). Zmieniała się tym samym liczba izb (1.701 w 2008 r., 1.680 w 2009 r., 1.723 w 2010 r.) i powierzchnia użytkowa mieszkań (28.393 m² w 2008 r., 28.083 m² w 2009 r., 28.795 m² w 2010 r.). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania nieznacznie się zmniejszyła się (z 47 m² w 2008 r. do 46,75 m² w 2010 r.), a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę nieco wzrosła (z 15,16 m² w 2008 r. do 15,42 m² w 2010 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba mieszkań	604	598	616
liczba izb	1.701	1.680	1.723
powierzchnia użytkowa mieszkań (w m ²)	28.393	28.083	28.795
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	47	46,96	46,75
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	15,16	15,33	15,42

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W latach 2008-2010 niepokój budził spadek liczby nowo oddanych mieszkań (z 49 w 2008 r. do 30 w 2010 r.), a – co za tym idzie – zmniejszenie się ich powierzchni użytkowej (z 6.506 m² w 2008 r. do 4.211 m² w 2010 r.). Jeśli chodzi o budownictwo niemieszkalne, w analizowanym okresie oddano do użytkowania odpowiednio 4, 8 i 3 budynki, a ich

powierzchnia użytkowa z roku na rok malała (z 23.191 m² w 2008 r. do 752 m².w 2010 r.)
Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Nowo oddane mieszkania i budynki niemieszkalne w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba nowych mieszkań oddanych do użytkowania	49	33	30
powierzchnia użytkowa oddanych mieszkań (w m ²)	6.506	4.678	4.211
liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania	4	8	3
powierzchnia użytkowa budynków niemieszkalnych oddanych do użytkowania (w m ²)	23.191	1.962	752

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	1.458	1.572	1.769
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	1.440	1.555	1.752
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	220.424,53	269.791,40	342.763,37

Dane Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 liczba rodzin w gminie, którym decyzją administracyjną przyznano dodatek mieszkaniowy, rosła w roku na rok (z 1.458 w 2008 r. do 1.769 w 2010 r.). Zwiększała się również liczba przyznanych dodatków (z 1.440 w 2008 r. do 1.752 w 2010 r.) i tym samym wysokość kwot przeznaczonych na ten cel (z 220.424,53 zł w 2008 r. do 342.763,37 zł w 2010 r.).

8. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Wiąże się ze zmianami demograficznymi i ruchliwością społeczną, z recesją gospodarczą, bezrobociem, ubóstwem, kryzysem polityki mieszkaniowej i wzrostem

cen mieszkań oraz dysfunkcjonalnością instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniedbujących obowiązek opieki następczej.

Do głównych przyczyn bezdomności o charakterze społecznym i patologicznym należą: likwidacja państwowych zakładów pracy, a wraz z nimi hoteli robotniczych, brak miejsc w szpitalach, zakładach opiekuńczych, domach pomocy społecznej, brak opieki nad wychowankami domów dziecka kończącymi 18 lat, brak ośrodków dla nosicieli wirusa HIV, zaległości w opłatach czynszowych prowadzące do eksmisji, a także alkoholizm, przestępczość, odrzucenie lub brak opieki ze strony najbliższych, rozwód lub trwały rozpad innych więzi formalnych lub nieformalnych, prostytutka kobiet, przemoc w rodzinie oraz świadomy wybór innego sposobu życia i odrzucenie powszechnie uznawanego systemu wartości.

Osobami bezdomnymi, obok tych, którzy są nimi z wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Bezdomność w gminie Twardogóra jest jedynie zjawiskiem, nie urasta do rangi problemu społecznego. Przez większą część roku ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z gminy świadczy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek). W latach 2008-2010 liczba osób objętych wsparciem z powodu bezdomności była niewielka i z roku na rok zmniejszała się (z 3 w 2008 r. do 1 w 2010 r.).

9. EDUKACJA

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W roku szkolnym 2009/2010 w gminie Twardogóra funkcjonowało 7 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 1 przedszkole, 4 szkoły podstawowe, 1 szkoła gimnazjalna i 1 szkoły ponadgimnazjalna. Dane szczegółowe na temat ww. placówek, a także liczby dzieci i uczniów do nich uczęszczających oraz nauczycieli w nich pracujących przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2009/2010

nazwa i adres placówki	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
Miejskie Przedszkole z Oddziałem Małego Dziecka, ul. Grunwaldzka 1, 56-416 Twardogóra	291	24
Szkoła Podstawowa Nr 1 im Polskich Noblistów, ul. Św. Jadwigi 7, 56-416 Twardogóra	776	61
Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Jana Pawła II, ul. Stefana Batorego 6, 56-416 Twardogóra		
Szkoła Podstawowa w Goszczu, ul. Szkolna 1, 56-416 Twardogóra		
Szkoła Podstawowa w Grabownie Wielkim, Grabowno Wielkie 99, 56-416 Twardogóra		
Gimnazjum Nr 1 im Polskich Olimpijczyków ul. Stefana Batorego 5, 56-416 Twardogóra	449	47
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra	245	42

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

10. KULTURA

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Prym w życiu kulturalnym Twardogóry wiecie Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który organizuje i współorganizuje wiele imprez okolicznościowych na terenie gminy. Upowszechnianiem kultury, czyli popularyzowaniem m.in. takich elementów jak: literatura, malarstwo, rysunek, architektura, obyczajowość, zajmuje się Biblioteka Publiczna. Gminną sieć bibliotek tworzą trzy placówki – w Twardogórze oraz filie w Goszczu i w Grabownie Wielkim. W Bibliotece Miejskiej funkcjonuje wypożyczalnia dla dorosłych, dział gromadzenia zbiorów oraz oddział dla dzieci. Przez wzgląd na fakt, iż zdecydowaną większość czytelników stanowią dzieci i młodzież uczący się, profil gromadzenia zbiorów skierowany jest głównie na piśmiennictwo fachowe, informatory, podręczniki akademickie, nowe lektury szkolne. Od 1 stycznia 2008 r. Biblioteka prowadzi komputerową obsługę czytelników w dziale dla dorosłych.

Wszystkie placówki biblioteczne w ramach bogatej oferty kulturalnej organizują na terenie gminy liczne konkursy recytatorskie i poezji śpiewanej, a także o zasięgu powiatowym konkursy fotograficzne, konkursy wiedzy regionalnej, spotkania autorskie, wystawy oraz cieszące się popularnością imprezy związane z polskimi tradycjami, np. organizowane w Goszczu Zapusty – Dzień Kobiet, Andrzejki, w Grabownie Wielkim – Dzień Babci i Dziadka, Walentynki, w Twardogórze – wystawy, spotkania z okazji Świąt Bożego

Narodzenia i Wielkanocy, Dnia Bibliotekarza oraz liczne spotkania ze znanymi postaciami życia kulturalnego. Generalnie każdego roku organizuje się ponad 50 imprez oraz przeprowadza 20 lekcji bibliotecznych.

Dzieci i młodzież mają możliwość rozwijania swoich zdolności artystycznych w zespołach wokalnych, tanecznych, instrumentalnych, a także w Twardogórskiej Orkiestrze Dętej.

Do imprez, które na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń gminy należą: Dni Twardogóry, Ogólnopolski Wyścig Kolarski, Turniej Piłki Nożnej, Międzywojewódzki Bieg na Orientację, Międzynarodowy Bieg Uliczny, Festiwal Orkiestr Dętych, Międzynarodowy Turniej Piłki Siatkowej Kobiet, Dożynki Gminne i Twardogórskie Dni Ziemi.

Dane szczegółowe na temat funkcjonujących w gminie placówek kulturalnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Placówki kulturalne w gminie w 2010 roku

nazwa i adres placówki	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, ul. Wielkopolska 11, 56-416 Twardogóra	2.358	8
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, Filia w Goszczu ul. Rynek 20, 56-416 Twardogóra		
Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze, Filia w Grabownie Wielkim Grabowo Wielkie 99 a, 56-416 Twardogóra		

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

Na terenie gminy Twardogóra funkcjonuje, od 2008 r. jako samodzielna placówka, Społeczne Ognisko Artystyczne Allegretto w ramach Dolnośląskiego Towarzystwa Muzycznego. W siedzibie głównej oraz w dwóch filiach – w Goszczu oraz Grabownie Wielkim, kształci się łącznie ok. 60. uczniów w różnych klasach instrumentalnych, pod okiem wykwalifikowanych pedagogów.

Inicjowaniem i wspieraniem przedsięwzięć edukacyjno-kulturalnych w gminie zajmuje się Stowarzyszenie Viva Art, którego siedzibą jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze. Stowarzyszenie organizuje liczne imprezy kulturalne, kameralne koncerty, recitale, happeningi i prelekcje, promując jednocześnie twórczość lokalnych artystów.

Propagowanie i szerzenie wiedzy o środowisku przyrodniczym, w szczególności o lasach, oraz kształtowanie świadomości proekologicznej należy do zadań Stowarzyszenia „Potęga Lasu”. Stowarzyszenie współpracuje z przedstawicielami placówek oświatowych – opracowuje wspólne projekty (m.in. „Równać szanse”), przygotowuje wystawy, organizuje spotkania z ciekawymi ludźmi związanymi z przyrodą regionu oraz warsztaty i zajęcia plenerowe dla dzieci i młodzieży szkolnej.

11. SPORT I REKREACJA

Promowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Głównym obiektem sportowym w Twardogórze jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, będący doskonałym miejscem na zgrupowania sportowe dla profesjonalistów. Kompleksowe zaplecze sportowe (w tym: hala sportowa z 600 osobową widownią) oraz baza noclegowa zapewniają dogodne warunki do treningów. Ośrodek prowadzi na co dzień zajęcia m.in. aerobiku, gimnastyki korekcyjnej, piłki siatkowej czy szachów.

GOSiR jest przede wszystkim organizatorem działań z zakresu sportu i rekreacji na terenie całej gminy. Do najpopularniejszych imprez mających charakter nie tylko lokalny należą: Dni Twardogóry (w czerwcu), Ogólnopolski Wyścig Kolarski, Międzynarodowy Bieg Uliczny, Ogólnopolski Turniej Piłki Siatkowej, Ogólnopolski Wyścig Kolarski o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy, Międzynarodowy Rajd Rowerowy „Z wizytą u nas bez nałogów”, turniej rekreacyjny „Gwiazdy i Uczniowie”, Turniej Halowy Piłki Nożnej, Liga Halowej Piłki Nożnej, Liga Piłki Nożnej „Trawa” oraz Turniej Sołectw. W 2010 roku odbyły się Krajowe Mistrzostwa w tańcach Hip-Hop i Electric Boogie oraz wybory Miss Bikini Model International 2010.

Infrastrukturę sportową w Twardogórze tworzy również hala sportowo-widowiskowa o wymiarach 50x30 m, z nawierzchnią drewnianą, będąca częścią kompleksu sportowo-hotelowego przy ul. Wrocławskiej. Do hali przylega sala gimnastyczna o wymiarach 36x19 m o nawierzchni syntetycznej. Walorem sali jest wielka scena do imprez kulturalnych, profesjonalne nagłośnienie oraz hotel z 35 miejscami noclegowymi. Obok hali znajduje się 200 m bieżnia okólna z tartanu.

Z kolei przy ul. Sportowej usytuowany jest stadion sportowy o wymiarach 80x120 m z bieżnią okólną 400 m. Trybuny liczą 400 miejsc siedzących dla kibiców. Młodzież ma do dyspozycji pełnowymiarowe boisko treningowe o nawierzchni trawiastej oraz budynek z zapleczem socjalnym. Do stadionu przylegają wielofunkcyjne boiska Orlika 2012: piłkarskie o wymiarach 30x65 m ze sztuczną trawą oraz boisko przeznaczone do piłki koszykowej i piłki siatkowej o wymiarach 19x32 m z nawierzchnią poliuretanową. Boiska są oświetlone i ogrodzone.

Kolejny kompleks cieszący się popularnością wśród miłośników sportu znajduje się przy ul. Gdańskiej. Atrakcję stanowi kąpielisko z podgrzewaną wodą czynne od maja do września. Nieckę basenu o wymiarach 24x37 m i głębokości 1,2-1,8 m wyposażono w sztuczną rzekę, ławkę wielostanowiskową z masażem powietrznym, zjeżdżalnię rynnową o długości 37 m i kilkutorową zjeżdżalnię rodzinną, około 20 masażów wodnych, 2 grzybki wodne oraz 12 gejzerów powietrznych. Sztucznie mrożone lodowisko montowane w części parkingowej obiektu czynne jest od października do kwietnia. W pobliżu znajduje się zbiornik rekreacyjny do uprawiania sportów wodnych takich jak: kajaki, rowery czy wędkarstwo. Na boisku odbywają się zawody piłki plażowej. W sąsiedztwie zbiornika usytuowane są trzypoziomowe korty tenisowe o nawierzchni ceglanej, przystosowane do gry nocnej. Korty wyposażone są w trybuny dla około 300 osób.

Miłośnicy turystyki pieszej i rowerowej mają do dyspozycji ponad 100 km tras turystycznych przebiegających przez urokliwe miejsca gminy, m.in. zabytkowy zespół pałacowo-parkowy w Goszczu, rezerwat „Torfowisko koło Grabowna Wielkiego” czy kompleks stawów w obrębie Parku Krajobrazowego „Dolna Baryczy”.

W Twardogórze działalność sportową prowadzi także kilka klubów sportowych, głównie piłkarskich: VIVA Goszcz należy do ligi okręgowej, LOTNIK Twardogóra do klasy „A”, POLONIA Grabowno Wielkie, GWARDIA Grabowno Małe oraz klub sportowy z Chelstowa należy do klasy „B”. Ponadto funkcjonują dwa piłkarskie Uczniowskie Kluby Sportowe oraz Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „Błyskawica”. Duże sukcesy odnosi dwusekcyjny Klub MLKS ECHO Twardogóra, w którym zawodnicy trenują lekkoatletykę i piłkę siatkową

Rekreacji w gminie służy także Koło Środowiskowe PTTK „Twardogóra” nr 305, które organizuje dolnośląskie rajdy turystyczne.

Szczegółowy wykaz obiektów sportowych funkcjonujących w gminie w 2010 roku przedstawia poniższa tabela:

Tabela 18. Obiekty sportowe w gminie w 2010 roku

Lp.	nazwa obiektu sportowego	adres obiektu
1.	Hala sportowo-widowiskowa GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
2.	Sala sportowa GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
3.	Korty tenisowe GOSiR-u w Twardogórze	ul. Grunwaldzka, 56-416 Twardogóra
4.	Stadion sportowy GOSiR-u w Twardogórze	
5.	Siłownia GOSiR-u w Twardogórze	
6.	Boisko typu Orlik 2012 GOSiR-u w Twardogórze	
7.	Sala gimnastyczna przy SP nr 1 w Twardogórze	ul. Św. Jadwigi 7, 56-416 Twardogóra
8.	Sala gimnastyczna przy ZSP w Twardogórze	ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra
9.	Boisko typu Orlik 2011 przy ZSP w Twardogórze	ul. Staszica 3, 56-416 Twardogóra
10.	Kapielisko i lodowisko otwarte GOSiR-u w Twardogórze	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
11.	Zbiornik retencyjny z wypożyczalnią kajaków i rowerów wodnych GOSiR-u w Twardogórze	
12.	Sala gimnastyczna przy ZSS w Twardogórze	Plac Piastów 24, 56-416 Twardogóra
13.	Sala gimnastyczna przy SP w Goszczu	ul. Szkolna 1 Goszcz, 56-416 Twardogóra
14.	Boisko piłkarskie w Goszczu	
15.	Sala gimnastyczna przy SP w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 99, 56-416 Twardogóra
16.	Boisko piłkarskie w Grabownie Wielkim	

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

12. TURYSTYKA

Gmina Twardogóra położona jest wśród malowniczych Wzgórz Twardogórskich, tzw. Gór Kocich, rzeźbę których stanowią liczne doliny strumieni, wzniesienia i głązy narzutowe. Doliny strumieni sprawiają wrażenie wąwozów o baśniowym charakterze. Terenami najbardziej urozmaiconymi są wzniesienia między Gołą Wielką i Chełstowem, gdzie znajdują się dobre punkty widokowe i ciekawe trasy rowerowe. Walory przyrodnicze przyciągają turystów zainteresowanych zbieractwem runa leśnego (jagód, grzybów).

Północna część gminy wchodzi w skład Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Obszar ten jest unikatem na skalę światową. Powstał w celu objęcia ochroną najcenniejszych fragmentów środowiska przyrodniczego, zachowania mało zmienionych ekosystemów wodno-błotnych i leśnych oraz unikatowych gatunków roślin i zwierząt. Wchodzący w skład Parku rezerwat „Stawy Milickie” znalazł się m.in. w programie ONZ jako jeden z 13 najcenniejszych obszarów wodnych na świecie.

Ponadto na terenie Twardogóry znajduje się, utworzony w 1980 r., rezerwat „Torfowisko” koło Grabowna Wielkiego. Przez teren rezerwatu biegnie ścieżka edukacyjna. Ciekawym miejscem jest także rezerwat w okolicy Goli Wielkiej.

Pofalowany teren wzgórz nadaje się znakomicie do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej po gęstej sieci szlaków. Niebieski szlak pieszy prowadzi z Grabowna Wielkiego przez Twardogórę i Goszcz do Milicza, żółty zaś zatacza pętlę wokół Twardogóry przez Chełstowską Górę. Wokół miasta będą także dwa szlaki rowerowe: czerwony przez Chełstów, Goszcz, Olszówkę i Sosnówkę (48 km) i zielony przez Golę Wielką i Goszcz (18 km). Trzeci, niebieski szlak rowerowy „Korona Kocich Gór” przecina gminę, łącząc dwa jej krańce: Bukowinkę i Golę Wielką.

Walory turystyczne gminy stanowią m.in. parki podworskie (m.in. park pałacowy w Chełstowie, park należący do zespołu pałacowo-parkowego w Goszczu i park w Grabownie Wielkim).

Tereny atrakcyjne przyrodniczo urozmaicają liczne obiekty zabytkowe. Wśród nich na uwagę zasługuje barokowy pałac z pięknym parkiem znajdujący się w rozwidleniu potoku Skorynia. Pałac powstał na fundamentach budowli obronnej z XV w. i był niegdyś siedzibą właścicieli dóbr twardogórskich i goszczyńskich. Do dziś zachowała się zabytkowa barokowa brama wjazdowa, z przejazdem w formie arkady flankowanej przez pilastry tokańskie, z naczółkiem trójkątnym, przerywanym monogramem Eleonory Charlotte, księżnej oleśnicko-witemberskiej. Na trawniku stoi, przeniesiony z pobliskiego parku pałacowego w Goszczu, posąg Herkulesa zabijającego potężną maczugą Hydrę. Obecnie w budynku pałacu mieści się filia Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych.

W centrum miasta rozpościera się rynek z niesymetrycznym położonym ratuszem i budynkami z XVIII i XIX w. Wybudowany w 1902 r. ratusz pełni do dziś siedzibę władz – znajduje się w nim Urząd Miasta i Gminy.

Zabytkiem, a zarazem elementem kompozycji urbanistycznej Twardogóry jest neogotycki kościół pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych, usytuowany w centrum tzw. Rynku Głównego – obecnie Plac Piastów. Świątynia, wybudowana w latach 1874-1875, pierwotnie była kościołem ewangelickim. Funkcję kościoła rzymsko-katolickiego przejęła po II Wojnie Światowej. Obecnie kościół – Sanktuarium Maryjne ze słynącą z łask figurą Matki Boskiej jest miejscem licznych pielgrzymek.

Oryginalnym przykładem śląskiej architektury sakralnej, posiadającym wartości historyczne, artystyczne i naukowe, jest Stary Kościół pw. św. Trójcy i Matki Boskiej. Świątynia ówczesną formę zawdzięcza mistrzowi ciesielstwa H. Dreszerowi, który podjął się

jej budowy w 1879 roku. Elementy świadczące o wartościach artystycznych obiektu to przede wszystkim konstrukcja szkieletowa murów zewnętrznych, jednocześnie pełniąca funkcję dekoracyjną, a także zachowana stolarka okienna i drzwiowa, portal główny o neogotyckim, snycerskim obramieniu oraz rzeźbiony okap i dekoracyjny fryz o motywach czteroliścia. Do końca XIX w. odprawiano w Kościele popołudniowe nabożeństwa w języku polskim, co czyni świątynię materialnym świadectwem przeszłości i istotnym elementem lokalnej tożsamości kulturowej.

Zabytek I grupy stanowią wspomniane wcześniej słynne ruiny Zespołu Pałacowo-Parkowego w Goszczu. Pałac powstał w latach 1749-1755, a jego ruiny stanowią do dziś atrakcję dla turystów. Obecnie zachowane są ślady ogrodu ozdobnego, grabowych alei, a w części zachodniej parku ruiny pawilonu ogrodowego. Część zespołu wykorzystywana jest jako zabudowa mieszkalna.

Architekturę sakralną gminy tworzy również drewniany kościół pw. św. Idziego w Chelstowie, wzniesiony po 1666 r. Najcenniejszymi są w nim drewniane polichromowane rzeźby (gotyckie figury przedstawiające św. Idziego, św. Wojciecha i św. Jadwigę). Kościół jest własnością Parafii rzymsko-katolickiej w Twardogórze; obecnie używany jest do kultu religijnego jako filia kościoła parafialnego w Twardogórze.

W miejscowości Goszcz na uwagę zasługują późnobarokowy Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, należący do parafii rzymsko-katolickiej, wybudowany w latach 1754-1779 oraz dawny kościół dworski – ewangelicki pochodzący z lat 1743-1749.

Z kolei w centrum Grabowna Wielkiego znajduje się Kościół pw. Matki Bożej Częstochowskiej, wbudowany w 1850 r. w stylu eklektycznym, na miejscu pochodzącego z XVI w. kościoła drewnianego, o którego istnieniu przypomina napis na drewnianej belce nad drzwiami zakrystii: Anno I.N.K.J. 1578 12 Junii Verbum Domini Manet In Aeternum.

Jednym z nielicznych na Dolnym Śląsku jest mieszczący się w Grabownie Małym drewniany kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Świątynię wzniesiono w 1655 r. Jest ona obiektem wolnostojącym o cechach gotyckich i drewnianej konstrukcji.

Na terenie gminy Twardogóra rozwija się budownictwo letniskowe, zaś w części wiejskiej organizuje się wypoczynek typu agroturystycznego. Przykładem gospodarstwa agroturystycznego jest gospodarstwo „Hubert” w Porębach. Dane szczegółowe na temat obiektów zakwaterowania zbiorowego w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Gospodarstwo agroturystyczne i obiekty zakwaterowania noclegowego w gminie w 2010 roku

nazwa obiektu	adres obiektu
Gospodarstwo Agroturystyczne „Hubert”	Poręby 6, 56-416 Twardogóra
Leśniczówka	Gola Wielka 32, 56-416 Twardogóra
Hotel przy Hali Sportowo-Widowiskowej	ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra
Noclegi w obiekcie świetlicy wielofunkcyjnej w Moszycach	Moszyce 55 a, 56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

13. SYTUACJA DZIECKA

Dziecko wymaga szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

Analiza sytuacji dziecka w gminie Twardogóra została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych. Badania te pozwoliły zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej oraz uzyskać informację na temat prowadzonych w szkołach działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych. W sumie do analizy przedłożono 4 ankiety – wypełnione przez pedagogów szkolnych lub, w przypadku ich braku, dyrektorów – z następujących placówek oświatowych:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Polskich Noblistów w Twardogórze (liczba uczniów: 263),
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze (liczba uczniów: 273),
- Szkoła Podstawowa w Grabownie Wielkim (liczba uczniów: 98),
- Gimnazjum nr 1 im. Polskich Olimpijczyków w Twardogórze (liczba uczniów: 462).

Zasoby i oferta szkolna

Z analizy ankiet wynika, że 3 placówki zatrudniają pedagoga (brak w SP w Grabownie Wielkim), 1 logopedę (SP nr 1 w Twardogórze), 1 psychologa (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), a 2 pielęgniarkę (SP nr 1 i Gimnazjum nr 1 w Twardogórze). Żadna szkoła nie zatrudnia doradcy zawodowego.

Wszystkie badane placówki prowadzą dożywianie uczniów, a 3 z nich (poza SP nr 1 w Twardogórze) zgłosiły potrzebę zwiększenia o 65 liczby dzieci i młodzieży objętych tym rodzajem pomocy.

Wszystkie placówki zapewniają uczniom dostęp do Internetu, każda umożliwia korzystanie z sali gimnastycznej. Żadna szkoła nie prowadzi klas integracyjnych. Uczniowie badanych placówek nie zgłaszają problemów z dojazdem do szkoły.

Szkoły oferują dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła humanistyczne, teatralne, przyrodnicze, artystyczne, dziennikarskie, fotograficzne, informatyczne, techniczne, komputerowe, wokalne, taneczne) oraz zajęć językowych i sportowych. Jednocześnie badane placówki prowadzą zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich organizowane są zajęcia wyrównawcze (4 szkoły), korekcyjno-kompensacyjne (4), socjoterapeutyczne (2), logopedyczne (1), psychoterapeutyczne (1), terapia pedagogiczna (1) oraz terapia indywidualna z uczniem zdolnym (1).

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 14 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na dysfunkcje występujące w domu, odnoszące się do alkoholizmu rodziców oraz ich bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Pedagodzy zwracali również uwagę na zjawisko ubożenia rodzin, które powodowane jest rosnącym bezrobociem. Istotnym problemem jest według badanych rozbięcie rodzin powstające na skutek rozwodów, separacji rodziców czy wyjazdu jednego z rodziców do pracy za granicę.

Wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych, ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym uczniów problemów społecznych zawiera poniższa tabela.

Tabela 20. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy

cechy patologii społecznej	obecność poszczególnych cech	
	występuje (liczba ujawnionych przypadków)	nie występuje
sięganie po alkohol	3 (40, w tym: 25 w domu rodzinnym)	1
sięganie po narkotyki	1 (3)	3
palenie papierosów	2 (25)	2
ucieczki z domu		4
kradzieże	1 (2)	3
agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	2 (31)	2
autoagresja	1 (1)	3
przestępczość ujawniona		4
niszczenie mienia szkolnego	1 (2)	3
udział w grupach negatywnych		4
problemy wymagające nadzoru kuratora sądowego	2 (11)	2
przemoc w rodzinie	2 (10)	2
zaniedbanie przez dom	4 (54)	
wykorzystywanie seksualne		4

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Do problemów najczęściej występujących w szkole i w domu rodzinnym dzieci i młodzieży ankietowani zaliczyli: zaniechanie przez dom (w każdej badanej placówce), sięganie po alkohol (głównie przez rodziców), stosowanie agresji i przemocy oraz palenie papierosów. Ponadto w dwóch szkołach odnotowano problemy wymagające nadzoru kuratora oraz przypadki stosowania przemocy w rodzinie. Problemami o charakterze incydentalnym były autoagresja, niszczenie mienia szkolnego, kradzieże oraz sięganie po narkotyki. Warto zauważyć, iż w żadnej z badanych placówek nie zarejestrowano problemu ucieczek z domu, przestępczości, udziału w grupach negatywnych czy wykorzystywania seksualnego.

Niektóre problemy, w zależności od wieku uczniów, występowały z różnym natężeniem. Większą intensywność takich zjawisk jak: zaniechanie przez dom, agresja i przemoc, w tym m.in. poniżanie, zastraszanie, znęcanie, bicie, wymuszanie pieniędzy oraz palenie papierosów dostrzeżono u młodzieży gimnazjalnej.

Badania i działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia

Wskazując badania konieczne do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i ich rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż należy przede wszystkim dokładnie zdiagnozować sytuację materialną i mieszkaniową rodzin. W opinii ankietowanych trzeba również dokładnie rozpoznać charakter procesu opiekuńczo-wychowawczego odbywającego się w domach rodzinnych uczniów, w szczególności relacje dzieci i młodzieży z rodzicami. Zdaniem pedagogów należy zbadać natężenie konfliktów i dysonansów w rodzinie prowadzących do patologii i krzywdzących zachowań wobec dzieci. Ważne jest także zwrócenie uwagi na wykorzystywane przez rodziców metody wspierania rozwoju dziecka.

Konieczność przeprowadzenia dodatkowych działań profilaktycznych na terenie szkoły widzą przedstawiciele tylko dwóch placówek (SP nr 2 i Gimnazjum nr 1 w Twardogórze). Określając działania profilaktyczne i naprawcze, które należałoby przeprowadzić w szkołach, pedagodzy wskazywali głównie na potrzebę kształtowania wśród uczniów postaw sprzyjających ich rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, m.in. poprzez stworzenie dzieciom i młodzieży możliwości rozwijania zainteresowań. Zdaniem ankietowanych należy objąć pomocą psychologiczno-pedagogiczną szczególnie uczniów z problemami emocjonalnymi. Zwracano także uwagę na konieczność kontynuowania pedagogizacji rodziców – edukacji w zakresie wychowania dziecka, jego rozwoju i specyficznych zachowań charakterystycznych dla określonego wieku.

Współpraca szkół z rodzicami uczniów

Przedstawiciele wszystkich, poza jedną (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), ankietowanych placówek uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach odbywają się spotkania indywidualne i klasowe (zebrania), pogadanki, spotkania Rady Rodziców, konsultacje z dyrektorem szkoły, pedagogiem oraz przedstawicielami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Ponadto organizowane są imprezy klasowe (Wigilia, Andrzejki, Dzień Matki) i uroczystości szkolne. Rodzice zachęceni są do aktywnego uczestniczenia w życiu szkoły, np. poprzez pomoc i opiekę w trakcie wycieczek klasowych. Pedagodzy z Gimnazjum nr 1 są zdania, iż przyczyną niezadowalającej współpracy szkoły z rodzicami jest ich bierny udział w zebraniach i spotkaniach z nauczycielami.

Współpraca szkół z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny

Podobnie jak w przypadku oceny współpracy szkół z rodzicami, przedstawiciele wszystkich, poza jedną (Gimnazjum nr 1 w Twardogórze), badanych placówek stwierdzili, że współpraca z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny jest zadowalająca. Do podmiotów tych zaliczyli: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gabinet Zamiejscowy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej z siedzibą w Twardogórze, Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Bibliotekę Publiczną, Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bank PKO, Policję Sąd Rodzinny i Nieletnich, Ośrodek Zdrowia, Caritas Diecezji Kaliskiej oraz Parafię Twardogóra.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia im szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. W tym kontekście pojawił się pomysł budowy placów zabaw, kina oraz zwiększenia liczby i zróżnicowania repertuaru imprez kulturalnych. Ankietowani widzieli potrzebę uświadamiania młodzieży i ich rodzicom zagrożeń związanych z sięganiem po środki psychoaktywne (narkotyki, alkohol). Wśród najpilniejszych potrzeb wymieniono również konieczność objęcia dożywianiem uczniów, którzy tego wymagają, a do tej pory nie byli objęci tą formą wsparcia, oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia, a tym samym podniesienie statusu materialnego wielu rodzin.

Możliwości przyczynienia się szkół do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie, pedagodzy wskazywali przede wszystkim na możliwość zagospodarowania czasu wolnego, m.in. poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych (np. świetlicowych) oraz kół zainteresowań. Przedstawiciel SP nr 2 wyraził postulat zwiększenia etatów dla nauczycieli w świetlicy szkolnej. Ponadto korzystne byłoby wydłużenie czasu pracy biblioteki szkolnej, w której uczniowie mogliby odrabiać wspólnie z pedagogiem lekcje, korzystać z Internetu i podręcznego księgozbioru.

Według respondentów szkoła ma obowiązek nie tylko stwarzać optymalne warunki do nauki i wypoczynku, ale także eliminować złe nawyki zachowania (np. wandalizm),

korygować niewłaściwie ukształtowane poglądy i postawy moralne oraz wpajać uczniom zasady poszanowania mienia społecznego.

Zdaniem badanych szkoła może wspomagać rodzinę w wychowaniu dziecka poprzez poradnictwo, diagnozowanie sytuacji dziecka w środowisku, koordynację działalności opiekuńczo-wychowawczej polegającą m.in. na: kierowaniu na konsultacje do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, objęciu dziecka pomocą terapeutyczną, uświadamianiu rodzicom ich priorytetowej roli w kształtowaniu osobowości dziecka.

14. OCHRONA ZDROWIA

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

W gminie Twardogóra funkcjonuje 5 zakładów opieki zdrowotnej (w tym 2 zakłady niepubliczne), jest prowadzonych 6 prywatnych praktyk lekarskich oraz działają 3 apteki. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2010 roku

nazwa placówki	adres
Samodzielny Zespół publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej	ul. Waryńskiego 10, 56-416 Twardogóra
Filia SZPZOZ w Goszczu	Rynek 20, 56-416 Twardogóra
Filia SZPZOZ w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 112, 56-416 Twardogóra
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „INTERMEDICATUS” Zdzisław Kuc	ul. Krzywoustego 2, 56-416 Twardogóra
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „WAMED” Piotr Wajda	ul. Krotka 3, 56-416 Twardogóra
Zakład Rehabilitacji Leczniczej	ul. Wielkopolska 11, 56-416 Twardogóra
Gabinet Medycyny Pracy Waldemar Krąkowski	Goszcz, ul. Twardogórska 36, 56-416 Twardogóra
„Omni-dent” Centrum Stomatologiczne	ul. Ogrodowa 24a, 56-416 Twardogóra
Lekarz stomatolog Michał Kasprzak	ul. Ogrodowa 1, 56-416 Twardogóra

Halina Grzybek	56-416 Twardogóra
Beata Kowalska, Bukowinka	Bukowinka, 56-416 Twardogóra
Apteka „Centrum”	ul. Waryńskiego 4, 56-416 Twardogóra
Apteka „Przyjazna”	ul. 1-go Maja 9, 56-416 Twardogóra
Apteka „Pod Ratuszem”	ul. Ratuszowa 17, 56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W Twardogórze funkcjonuje także Podstacja Pogotowia Ratunkowego w Oleśnicy, dysponująca jednym ambulansiem. Ponadto w ramach Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze funkcjonuje także Punkt Konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współuzależnionych.

Dla poznania sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy ważna jest analiza danych będących w posiadaniu zakładów opieki zdrowotnej i indywidualnych praktyk lekarskich działających na jej terenie. W związku z brakiem informacji w tym zakresie ze wszystkich placówek służby zdrowia i praktyk lekarskich w gminie, w poniższej tabeli przedstawiono dane za 2010 rok uzyskane z Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze, przy założeniu, że reprezentują one średnią gminną.

Tabela 22. Najczęstsze schorzenia ludności gminy w 2010 roku

rodzaj schorzenia	osoby, u których stwierdzono schorzenie	
	liczba dzieci i młodzieży	liczba osób dorosłych
nowotwory	7	73
niedokrwistości	12	68
choroby tarczycy	3	98
cukrzyca	3	348
otyłość	7	—
padaczka	13	—
dziecięce porażenie mózgowe	9	—
choroba nadciśnieniowa	3	—
alergia: dychawica oskrzelowa	59	—
zniekształcenie kręgosłupa	8	—
choroby układu moczowego	18	—
choroby obwodowego układu nerwowego	—	609
choroby układu krążenia	—	1.806

przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	–	176
przewlekłe choroby układu trawiennego	–	596
choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej	–	780

Dane Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze.

W 2010 roku pod opieką Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze było 1.263 dzieci i młodzieży oraz 8.123 osoby dorosłe z gminy. U największej liczby osób w wieku przedprodukcyjnym stwierdzono alergię – dychawicę oskrzelową (59 osób) oraz choroby układu moczowego (18 osób), padaczkę (13 osób) i niedokrwistości (12 osób). Dorośli z kolei najczęściej zmagali się z chorobami układu krążenia (1.806 osób), chorobami układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (780 osób), chorobami obwodowego układu nerwowego (609 osób), przewlekłymi chorobami układu trawiennego (596 osób) i cukrzycą (348 osób).

Ważną rolę w utrzymaniu dobrego stanu zdrowia pełni profilaktyka. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat dzieci do lat 3 objętych opieką profilaktyczną oraz dzieci i młodzieży do lat 19 objętych profilaktycznymi badaniami lekarskimi.

Tabela 23. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z gminy w 2010 roku

forma profilaktyki	liczba dzieci i młodzieży
porady profilaktyczne lekarza rodzinnego po raz pierwszy (dzieci do lat 3)	136
porady profilaktyczne lekarza rodzinnego następny raz (dzieci do lat 3)	473
wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych po raz pierwszy (dzieci do 1. roku życia)	121
wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych następny raz (dzieci do lat 3)	727
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 podlegający badaniu)	1.065
profilaktyczne badania lekarskie (dzieci i młodzież do lat 19 zbadani zgodnie z programem badań profilaktycznych)	868

Dane Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze.

W 2010 roku poradami profilaktycznymi lekarza rodzinnego Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze po raz pierwszy i po raz następny zostało objętych odpowiednio 136 i 473 dzieci do lat 3. Wizyty profilaktyczne pielęgniarek i położnych miały z kolei miejsce po raz pierwszy w przypadku 121 dzieci do 1. roku życia, powtórnie zaś w przypadku 727 dzieci do lat 3. Profilaktycznymi badaniami lekarskimi objęto

natomiast 1.065 dzieci i młodzieży do lat 19, w tym 868 osób zgodnie z programem badań profilaktycznych.

15. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i, podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komisariatu Policji w Twardogórze, w 2010 roku w gminie Twardogóra popełniono ogółem 254 przestępstwa. Wśród nich najwięcej, bo 60, odnotowano przestępstw polegających na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości. W kategorii przestępstw przeciwko mieniu dominowały kradzieże mienia (35 czynów) i kradzieże z włamaniem (19 czynów). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w gminie w 2010 roku

kategoria przestępstwa	liczba przestępstw
kradzież mienia	35
kradzież z włamaniem	19
bójki i pobicia	7
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	60
przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii	13
inne	123

Dane Komisariatu Policji w Twardogórze.

Wśród sprawców przestępstw popełnionych w gminie w 2010 roku największą grupę stanowiły osoby dorosłe (188 osób). Nieletni w wieku 13-17 lat było łącznie 22; dopuścili się oni w sumie 15 czynów.

16. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadania pomocy społecznej w gminie Twardogóra wykonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Jednostka ta realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych. Należą do nich w szczególności: ustawa o świadczeniach rodzinnych i ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawa o powszechnym ubezpieczeniu społecznym oraz ustawa o ochronie zdrowia psychicznego.

Z końcem 2010 roku kadrę MGOPS-u stanowiło 9 osób, w tym 3 pracowników socjalnych. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 25. Stan zatrudnienia w MGOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	0
pracownicy socjalni	3	1
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	1	0
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	1
pozostali pracownicy	4	1

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Wśród propozycji w zakresie rozwoju zasobów kadrowych MGOPS-u figuruje potrzeba zwiększenia liczby pracowników socjalnych. Ma to związek z koniecznością realizacji zapisu ustawy o pomocy społecznej nakładającego na ośrodek obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. W 2010 roku wskaźnik ten nie był spełniony i wynosił 4.339 mieszkańców na

1 pracownika socjalnego. Warto dodać, iż zwiększenie o 1 kadry pracowników socjalnych, nie umożliwi realizacji powyższego zapisu ustawy.

Tabela 26. Wykształcenie kadry MGOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie			liczba osób	
			kadra kierownicza	pracownicy socjalni
wykształcenie	wyższe kierunkowe		—	2
	wyższe niekierunkowe		—	—
	średnie kierunkowe		1	1
	średnie niekierunkowe		—	—
	zawodowe i niższe		—	—
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1	—
		w trakcie realizacji	—	1
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	—	2
		w trakcie realizacji	—	—
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej			—	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny			—	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny			1	

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Z końcem 2010 roku wykształcenie wyższe posiadało 2 pracowników socjalnych, a wykształceniem średnim legitymował się kierownik i 1 pracownik socjalny. Kierownik miał ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, a 1 pracownik socjalny był w trakcie jej realizacji. Ponadto 2 pracowników socjalnych miało ukończoną specjalizację I stopnia w zawodzie pracownik socjalny, zaś 1 osoba była zainteresowana podjęciem takiej specjalizacji II stopnia.

Prawo do wsparcia udzielanego przez MGOPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 351 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 504 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem

o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 583 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują z kolei, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

W wykonywaniu zadań MGOPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez MGOPS na realizację zadań w latach 2008-2010.

Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2008-2010

wielkość wydatków	2008 r.	2009 r.	2010 r.
ogółem	3.537.251 zł	3.542.752 zł	3.850.093 zł
w tym na świadczenia pomocy społecznej	276.079zł	278.237 zł	267.050 zł
w tym na świadczenia rodzinne	2.985.669 zł	2.974.651 zł	3.275.302 zł
na zadania własne gminy	271.479 zł	315.021 zł	307.863 zł
na zadania zlecone gminie	3.265.772 zł	3.227.731 zł	3.542.230 zł

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy rosła z roku na rok. Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na wykonanie zadań zleconych gminie, wśród których przeważały środki przekazane na realizację świadczeń rodzinnych (w 2008 r. – 2.985.669 zł, w 2009 r. – 2.974.651 zł, a w 2010 r. – 3.275.302 zł), przede wszystkim w postaci zasiłków rodzinnych. W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono natomiast na udzielanie świadczeń pomocy społecznej (w 2008 r. – 276.079 zł, w 2009 r. – 278.237 zł, a w 2010 r. – 267.050 zł), głównie w formie zasiłków celowych i w naturze, usług opiekuńczych, zasiłków okresowych i posiłku.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez MGOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2008-2010.

Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	242	281	261
liczba rodzin	164	195	190
liczba osób w rodzinach	667	851	714
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	5,1%	6,5 %	5,5%

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2008-2010 ulegała wahaniom (667 osób w rodzinach w 2008 r., 851 osób w rodzinach w 2009 r., 714 osób w rodzinach w 2010 r.). Zmieniał się również udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy (5,1% w 2008 r., 6,5% w 2009 r., 5,5% w 2010 r.).

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2010 roku.

Tabela 29. Struktura wiekowa oraz aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2010 roku

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach	rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat według decyzji administracyjnych
0-16 lat	278	pracuje	27
17-21 lat	71	pracuje dorywczo	75
22-30 lat	64	nie pracuje	38
31-40 lat	100	studiuje	–
41-50 lat	93	uczy się	2
51-60 lat	70	na rencie	10
61-70 lat	29	na emeryturze	8
71 lat i więcej	9	na zasiłku dla bezrobotnych	16
		bezrobotny bez prawa do zasiłku	85

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez MGOPS pomocą społeczną w 2010 roku wykazała, że największą grupę stanowili dzieci i młodzież do 16 lat (278 osób). Ci z nich, którzy bezpośrednio korzystali ze wsparcia, otrzymywali pomoc głównie w postaci posiłku (świadczonego w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa

w zakresie dożywiania”), odzieży i obuwia, brali także udział w spotkaniach okolicznościowych i wyjazdach letnich (np. na kolonie). Znacznie mniejsze, choć spore, grupy reprezentowały osoby w wieku 31-40 lat (100 osób), 41-50 lat (93 osoby), 17-21 lat (71 osób) i 51-60 lat (70 osób).

Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2010 roku stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (85 osób). Liczną grupą były również osoby pracując dorywczo (75 osób). Obecność tych osób w gronie beneficjentów MGOPS-u należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez nie niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Analizując powyższe dane, można pokusić się o stwierdzenie, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia MGOPS-u w 2010 roku stanowiły charakteryzujące się niskim poziomem dochodów rodziny zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2008-2010 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
ubóstwo	12	6	29	24	11	66
bezdomność	3	2	1	3	2	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	27	29	23	178	182	144
bezrobocie	59	75	91	240	301	344
niepełnosprawność	53	55	49	189	195	153
długotrwała lub ciężka choroba	38	35	38	125	124	118
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	36	50	41	193	267	211
przemoc w rodzinie	–	2	2	–	9	3
alkoholizm	7	15	15	25	76	44
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	–	2	6	–	3
zdarzenie losowe	2	4	3	3	10	9
sytuacja kryzysowa	–	–	–	–	–	–
klęska żywiołowa lub ekologiczna	–	–	–	–	–	–

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było bezrobocie. Liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia MGOPS-u z tego powodu rosła z roku na rok (z 240 w 2008 r. do 344 w 2010 r.). Ważną przyczyną udzielania pomocy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tego powodu wahała się (193 w 2008 r., 267 w 2009 r., 211 w 2010 r.). Istotnymi przesłankami udzielania pomocy beneficjentom Ośrodka były także niepełnosprawność i potrzeba ochrony macierzyństwa. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tych powodów wahała się (niepełnosprawność: 189 w 2008 r., 195 w 2009 r., 153 w 2010 r., potrzeba ochrony macierzyństwa: 178 w 2008 r., 182 w 2009 r., 144 w 2010 r.).

Kolejną przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie była długotrwała lub ciężka choroba, choć liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z tego powodu nieznacznie zmalała (ze 125 w 2008 r. do 118 w 2010 r.). W mniejszym stopniu mieszkańcy gminy korzystali z pomocy społecznej z takich przyczyn, jak alkoholizm czy ubóstwo. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem MGOPS-u z powodu alkoholizmu wahała się (25 w 2008 r., 75 w 2009 r., 44 w 2010 r.). Z kolei liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z racji ubóstwa wzrosła w roku 2010 kilkakrotnie w stosunku do lat poprzednich – 66 w stosunku do 24 i 11 w latach 2008-2009.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez MGOPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2008-2010 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 31. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez MGOPS w latach 2008-2010

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.
pieniężna	231	268	261	153	102	190	653	833	714
rzeczowa	120	134	110	45	52	46	262	282	239
praca socjalna	X	X	X	162	140	136	533	519	490
poradnictwo specjalistyczne	X	X	X	–	–	–	–	–	–
schronienie	–	–	–	–	–	–	–	–	–
usługi opiekuńcze	4	6	4	4	6	4	4	6	4
specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	–	–	–	–	–	–	–	–

skierowanie do domu pomocy społecznej	1	–	1	1	–	1	1	–	1
---------------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 najczęściej udzielaną mieszkańcom gminy formą wsparcia była pomoc pieniężna, głównie w postaci zasiłków celowych i w naturze, zasiłków stałych i okresowych. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą finansową ulegała wahanom (653 w 2008 r., 833 w 2009 r., 714 w 2010 r.). Istotną formą wsparcia świadczoną mieszkańcom gminy była praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej (np. PCPR, organizacje pozarządowe). Bardzo ważnym narzędziem pracy socjalnej był kontrakt socjalny, których zawarto 9 w roku 2009. Generalnie liczba osób w rodzinach objętych przez MGOPS pracą socjalną spadała z roku na rok (z 533 w 2008 r. do 490 w 2010 r.).

Udzielaną beneficjentom MGOPS-u formą wsparcia była także pomoc rzeczowa. Liczba osób w rodzinach objętych tym rodzajem wsparcia ulegała wahanom (262 w 2008 r., 282 w 2009 r., 239 w 2010 r.).

Ośrodek nie świadczył w analizowanym okresie pomocy w postaci poradnictwa specjalistycznego, schronienia oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Z kolei usługi opiekuńcze w latach 2008-2010 przyznano zbliżonej liczbie osób (odpowiednio 4, 6, 4), głównie osobom starszym, niepełnosprawnym, długotrwale i ciężko chorym.

Osoby, które nie mogły samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez MGOPS do domów pomocy społecznej. Do domu pomocy społecznej skierowano tylko po 1 osobie w 2008 i 2010 roku.

W ramach realizowanych zadań MGOPS przyznawał także świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
wielkość wydatków na świadczenia rodzinne	2.741.102 zł	2.674.844 zł	2.877.854 zł
liczba rodzin, którym przyznano świadczenia rodzinne	889	813	808
rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń		
zasiłek rodzinny	17.429	15.115	13.290
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	72	78	65
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	638	581	550
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0	0	0
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	756	673	594
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	717	778	751
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	914	954	794
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1.813	1.573	1.461
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	2.831	2.361	2.127
zasiłek pielęgnacyjny	3.432	3.927	4.076
świadczenie pielęgnacyjne	262	265	402
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	133	140	135
liczba świadczeń rodzinnych ogółem	28.997	26.445	24.245

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wielkość wydatków przeznaczonych przez MGOPS na realizację świadczeń rodzinnych ulegała wahaniom (2.741.102 zł w 2008 r., 2.674.844 zł w 2009 r., 2.877.854 zł w 2010 r.). Zmniejszała się natomiast liczba przyznanych świadczeń (z 28.997 w 2008 r. do 24.245 w 2010 r.) oraz liczba rodzin z nich korzystających (z 889 w 2008 r. do 808 w 2010 r.).

Najczęściej MGOPS wypłacał zasiłek rodzinny (w 2008 r. 17.429 świadczeń, w 2009 r. 15.115, a w 2010 r. 13.290), który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Istotne formy wsparcia stanowiły również: zasiłek pielęgnacyjny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, z tytułu samotnego wychowywania dziecka oraz z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Co warte odnotowania, z roku na rok rosła liczba przyznawanych zasiłków pielęgnacyjnych (z 3.432 w 2008 r. do 4.076 w 2010 r.), które służą częściowemu pokryciu wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne MGOPS opłacił w latach 2008-2010 następującą liczbę składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe: w 2008 r. 230 (na kwotę 24.569 zł), w 2009 r. 219 (24.468 zł), a w 2010 r. 295 (38.974 zł).

Zaliczka alimentacyjna, a następnie świadczenie alimentacyjne stanowiły kolejne formy wsparcia świadczone w latach 2008-2010 przez MGOPS mieszkańcom gminy. Ta pomoc finansowa, udzielana początkowo zgodnie z ustawą o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, a od 1 października 2008 roku w oparciu o ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Zaliczki i świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba osób, którym decyzją przyznano zaliczkę alimentacyjną	III kwartał 67	X	X
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie alimentacyjne	IV kwartał 55	80	98
liczba przyznanych zaliczek alimentacyjnych	III kwartał 606	X	X
liczba przyznanych świadczeń alimentacyjnych	IV kwartał 205	968	1.177
wielkość wydatków na zaliczki alimentacyjne	III kwartał 109.925	X	X
wielkość wydatków na świadczenia alimentacyjne	IV kwartał 45.070	220.980	291.551

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Liczba mieszkańców gminy, którym w latach 2008-2010 MGOPS przyznał zaliczkę, a następnie świadczenie alimentacyjne rosła z roku na rok (z 67 w 2008 r. do 98 w 2010 r.). Zwiększała się również liczba wypłaconych zaliczek i świadczeń (z 606 zaliczek i 205 świadczeń w 2008 r. do 1.177 świadczeń w 2010 r.), a co za tym idzie, wysokość kwot wydatkowanych na ten cel (ze 109.925 zł (na zaliczki) i 45.070 zł (na świadczenia) w 2008 r. do 291.551 zł w 2010 r.).

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Do tych, które obok Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują w gminie Twardogóra należą: Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze i 9 świetlic środowiskowych w Twardogórze (2), Grabownie Małym, Łazisku, Sosnowce, Goszczu, Chelstowie, Nowej Wsi Goszczańskiej oraz w Moszycach.

W uzupełnieniu powyższych danych warto odnotować, że w Twardogórze funkcjonuje Gabinet Zamiejscowy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (Plac Piastów 24), z kolei w Oleśnicy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Podmioty te, jako jednostki powiatowe, obejmują zasięgiem działania również mieszkańców gminy.

Wybrane dane dotyczące działalności PCPR w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010 przedstawia natomiast poniższa tabela.

Tabela 34. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	–	1	2
liczba dzieci z gminy adoptowanych	–	1	2
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	9	11	12
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	11	13	13
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	9	11	11
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	9	13	12
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	1	1	1
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	7	9	12
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom z gminy	60	65	63
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy	280	262	223

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy.

W latach 2008-2010 tylko po jednej rodzinie zastępczej (każdego roku) objęto opieką dzieci z gminy, a łączna liczba dzieci w nich umieszczonych zwiększyła się z roku na rok (z 9 w 2008 r. do 11 w 2010 r.). W latach 2009-2010 wzrosła również liczba dzieci z gminy, które przebywały w rodzinach zastępczych (z 9 w 2008 r. do 11 w latach 2009-2010).

W 2009 i 2010 roku do adopcji zgłoszono odpowiednio 1 i 2 dzieci z gminy. Zgłoszone dzieci zostały adoptowane.

Jeśli chodzi o pobyt dzieci z gminy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ich liczba w latach 2008-2010 wahała się (9 w 2008 r., 13 w 2009 r., 12 w 2010 r.). Z kolei liczba dzieci z gminy umieszczonych w tego typu placówkach, w roku 2008 wynosiła 11, zaś w latach 2009-2010 – 13. Warto dodać, iż w analizowanym okresie zwiększała się liczba usamodzielnionych, pochodzących z gminy wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych (z 7 w 2008 r. do 12 w 2010 r.).

W latach 2008-2010 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Oleśnicy wydało dzieciom z gminy odpowiednio 60, 65 i 63 orzeczenia o niepełnosprawności. Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydana mieszkańcom gminy zmniejszała się natomiast z roku na rok (z 280 w 2008 r. do 223 w 2010 r.).

W 2010 roku mieszkańcy gminy Twardogóra korzystali również z oferty jednostek wsparcia działających poza gminą. Wykaz tych jednostek wraz z informacją na temat mieszkańców gminy objętych przez nie wsparciem przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2010 roku

nazwa i adres instytucji	kategoria klienta oraz liczba osób z gminy objętych wsparciem w 2010 r.
Caritas Archidiecezji Wrocławskiej w Dobroszycach, Warsztaty Terapii Zajęciowej	osoby niepełnosprawne (dowóz na zajęcia) – 10 osób
Fundacja na Rzecz Profilaktyki i Rehabilitacji w Oleśnicy, Filia Twardogóra	dzieci z wadami postawy i uszkodzeniami narządów ruchu – ok. 450 miesięcznie
Caritas Archidiecezji Kaliskiej, Parafialny Oddział Twardogóra	społeczność lokalna – ok. 72 osoby (pomoc w postaci paczek żywnościowych cztery razy w roku)

Dane Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

17. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Z uwagi na to, że jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy

powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy Twardogóra wykorzystano dane z ostatniego spisu przeprowadzonego w 2002 roku.

W 2002 roku w gminie Twardogóra mieszkali 1.834 osoby niepełnosprawne (813 mężczyzn i 1.021 kobiet), w tym 1.578 osób niepełnosprawnych prawnie i 256 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogólnej ludności gminy wynosił 14,3%.

Poniższe tabele przedstawiają strukturę wiekową osób niepełnosprawnych w gminie oraz ich podział według poziomu wykształcenia i aktywności ekonomicznej.

Tabela 36. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

ekonomiczna grupa wieku	liczba osób	udział w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych	udział w ogólnej liczbie ludności w danej ekonomicznej grupie wieku
osoby w wieku przedprodukcyjnym	95	5,2%	2,8%
osoby w wieku produkcyjnym	1.034	56,4%	13%
osoby w wieku poprodukcyjnym	705	38,4%	46,9%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

W 2002 roku 1.034 osoby niepełnosprawne w gminie były w wieku produkcyjnym, co było zjawiskiem niepokojącym. Stanowiły one prawie 13% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku. Liczną grupę reprezentowały również osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym (705 osób), których odsetek wśród osób starszych w gminie wynosił blisko 47%.

Tabela 37. Osoby niepełnosprawne w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

poziom wykształcenia	liczba osób	udział w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej
wyższe	29	1,6%
policealne	26	1,5%
średnie	270	15,2%
zasadnicze zawodowe	448	25,3%
podstawowe ukończone	843	47,6%
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	154	8,7%
nieustalony	2	0,1%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Niski poziom wykształcenia w istotny sposób utrudnia osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie na rynku pracy i utrzymanie posiadanego zatrudnienia. W 2002 roku najliczniejszą grupę wśród osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (843 osoby) i zasadniczym zawodowym (448 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych w wieku 13 lat i więcej wynosił odpowiednio 47,6% i 25,3%.

Tabela 38. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób	udział w ogóle niepełnosprawnych
aktywni zawodowo pracujący	294	16%
aktywni zawodowo bezrobotni	80	4,4%
bierni zawodowo	1.448	79%
nieustalony status na rynku pracy	12	0,7%

Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. W 2002 roku zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie była bierna zawodowo (1.448 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił aż 79%. Aktywne zawodowo były 374 osoby dotknięte niepełnosprawnością. Wśród nich dominowały osoby posiadające zatrudnienie (294 osoby).

18. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań. Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą

w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 39. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Na szczeblu gminnym działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Twardogóra w latach 2008-2010.

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie w latach 2008-2010

wielkość wydatków	2008 r.	2009 r.	2010 r.
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	136.055 zł	169.143 zł	191.545 zł
na przeciwdziałanie narkomanii	2.000	3.000 zł	3.000 zł
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	–	–	–
razem	138.055 zł	172.143 zł	194.545 zł

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

W latach 2008-2010 wysokość kwot wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień rosła się z roku na rok (z 138.055 w 2008 r. do 194.545 zł w 2010 r.). W analizowanym okresie stale zwiększały się środki finansowe przeznaczone na walkę z alkoholizmem, a kwoty wykorzystywane na przeciwdziałanie narkomanii w latach 2009-2010 były na tym samym poziomie (w latach 2008-2010 nie wyasygnowano w gminie odrębnych środków finansowych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie).

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności Komisji w gminie Twardogóra oraz lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie w latach 2008-2010

	2008 r.	2009 r.	2010 r.
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	55	53	52
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	85	43	64
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	47	19	23
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	4	9	3
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	19	0	0

liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	1	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

W latach 2008-2010 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie nieznacznie się zmniejszyła (z 55 w 2008 r. do 52 w 2010 r.; limit punktów uchwalony przez Radę Miejską wynosił na koniec 2010 r. 51), z kolei liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wahała się (85 w 2008 r., 43 w 2009 r., 64 w 2010 r.; liczba obowiązujących zezwoleń, uprawniających do sprzedaży alkoholu, ważnych w 2010 r. wynosiła 121), podobnie jak liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych (47 w 2008 r., 19 w 2009 r., 23 w 2010 r.).

W uzupełnieniu powyższych danych warto dodać, iż w analizowanym okresie nie przeprowadzono żadnej kontroli punktów sprzedaży alkoholu. Nie wydano także żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych oraz nie przedstawiono żadnej negatywnej opinii w sprawie wydania zezwolenia na ich sprzedaż.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała również rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu. W latach 2008-2010 liczba osób nimi objętych była niewielka i wynosiła odpowiednio 4, 9 i 3. Tylko w roku 2008 roku Komisja wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego 19 osób uzależnionych od alkoholu.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jedynie w roku 2008 GKRPA kontaktowała się z 1 osobą dotkniętą tym problemem. W latach 2008-2010 Komisja nie skierowała żadnej osoby na terapię, nie złożyła również w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie żadnego zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, istotną funkcję w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie pełnią inne jednostki i grupy wsparcia. Ich wykaz zawiera poniższa tabela.

Tabela 42. Jednostki i grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych i dotkniętych przemocą w rodzinie w gminie

nazwa jednostki	adres jednostki
Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej w Twardogórze	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Punkt konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współuzależnionych	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Telefon Zaufania	ul. 1-go Maja 2 56-416 Twardogóra
Grupa AA	56-416 Twardogóra
Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej	56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Twardogórze	ul. Jagiełły 28, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Grabownie Małym	Grabowno Małe, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Łazisku	Łazisko, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Sosnowce	Sosnowka, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Goszczu	Goszcz, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Chełstowie	Chełstów, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Nowej Wsi Goszczańskiej	Nowa Wieś Goszczańska, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa w Moszycach	Moszyce, 56-416 Twardogóra
Świetlica środowiskowa ORATORIUM w Twardogórze	pl. Piastów 1, 56-416 Twardogóra

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Twardogórze.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy również Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2008-2010 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagaly się z alkoholizmem i przemocą domową. O ile liczba beneficjentów korzystających ze wsparcia MGOPS-u w związku z przemocą w rodzinie była niewielka i świadczona była w latach 2009-2010 (liczba rodzin: 2 w 2009 r. i 2 w 2010 r., liczba osób w rodzinach: 9 w 2009 r. i 3 w 2010 r.), o tyle liczba osób objętych pomocą w latach 2008-2010 z powodu alkoholizmu była większa i ulegała wahaniom (liczba rodzin: 7 w 2008 r., 15 w 2009 r., 15 w 2010 r., liczba osób w rodzinach: 25 w 2008 r., 76 w 2009 r., 44 w 2010 r.).

Ważną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie odgrywa również policja. Policjanci Komisariatu Policji w Twardogórze do dnia 10.11.2010 r. zanotowali 90 przestępstw i 226

wykroczeń popełnionych pod wpływem alkoholu, przeprowadzili 234 interwencje domowe oraz 32 zatrzymania do wytrzeźwienia. Alkohol był przyczyną wypadków drogowych (2), uszkodzeń ciała (2) i znęcania się nad rodziną (4). Policjanci zarejestrowali również 18 przestępstw przeciwko ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii, w tym 10 przestępstw dotyczących posiadania narkotyków, a także po 4 przestępstwa polegające na handlu narkotykami i ich udostępnianiu.

Cenne źródło informacji na temat skali problemów alkoholizmu, i przemocy w rodzinie stanowią również wyniki badań przeprowadzonych w gminie na przełomie września i października 2010 roku. Wzięli w nich udział uczniowie szkół gminnych w trzech grupach wiekowych (uczniowie klas VI szkół podstawowych, uczniowie klas III gimnazjum, uczniowie klas II szkół ponadgimnazjalnych) oraz wybrani losowo dorośli mieszkańcy gminy. Badania pokazały m.in., że:

- alkoholizm zajmuje czołowe miejsce w hierarchii problemów społecznych w gminie,
- na drugim miejscu wśród dominujących problemów jest narkomania,
- co piąty mieszkaniec Twardogóry uwikłany jest w jakiś sposób (osobiście lub przez członków rodziny) w problem alkoholowy,
- obniżył się wiek inicjacji alkoholowej (pijany był już co piąty uczeń klas VI, 36% uczniów klas III gimnazjum i $\frac{3}{4}$ uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych),
- najczęściej spożywanym przez młodzież napojem alkoholowym jest piwo; młodzi nie mają problemu z kupnem napojów alkoholowych,
- co siedemnasty szóstoklasista, niemal co trzeci uczeń klas III gimnazjum i 35% uczniów klas II szkoły ponadgimnazjalnej przyznaje się do kontaktów ze środkami odurzającymi (najczęściej jest to marihuana),
- 62% dorosłych ankietowanych mieszkańców Twardogóry uważa, że dostęp do narkotyków w ich okolicy jest łatwy,
- dzieci narażone są w szkole i w domach na różnego rodzaju akty przemocy,
- co 11 uczeń był ofiarą pobicia w szkole; taki sam odsetek był zmuszany do robienia rzeczy niechcianych,
- w co trzeciej rodzinie używa się wyzwisk,
- w co trzynastej rodzinie dzieci są bite,
- 32% ludzi młodych doświadcza przez Internet lub wiadomości sms wulgarnego wyzywania, straszenia czy też ośmieszania.

Podczas badań 34% ankietowanych mieszkańców gminy pozytywnie oceniło podejmowane lokalnie działania profilaktyczne. W odniesieniu do badań przeprowadzonych

w 2003 roku zmalała liczba upijających się uczniów gimnazjum, natomiast zwiększyła się częstotliwość sięgania po alkohol przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Badania pokazały również, iż wśród dorosłych mieszkańców gminy istnieje pogląd, że coraz więcej osób zostaje abstynentami lub przynajmniej pije w sposób mniej destrukcyjny niż dawniej. Wykazały także, że zmniejszyło się picie alkoholu w pracy, zmieniły się preferencje alkoholowe (napoje spirytusowe są często zastępowane napojami o niskiej zawartości alkoholu), a mieszkańcy wiedzą gdzie szukać pomocy (wzrosła w nich wiara w skuteczność leczenia odwykowego).

19. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy. W ramach diagnozy problemów społecznych gminy Twardogóra badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu ankiety rozesłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. burmistrza, sołtysów, radnych, pracowników Referatów Urzędu Miasta i Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców gminy. Do analizy przedłożono w sumie 87 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie.

Atuty gminy

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o największe atuty gminy. Wskazując je, respondenci zwrócili szczególną uwagę na dobre położenie geograficzne i walory krajobrazowe gminy (dużą ilość obszarów leśnych, Park Krajobrazowy Dolina Baryczy).

Mieszkańcy Twardogóry podkreślali także dobrze rozwiniętą w mieście infrastrukturę techniczną (sieć wodociągową, kanalizacyjną, gazową, drogową, gospodarkę odpadami) oraz sportowo-rekreacyjną i wypoczynkową (hala widowiskowo-sportowa, basen, lodowisko, place zabaw, ścieżka spacerowa nad Skorynią). Akcentowali również walory kulturalne miasta, wysoko oceniając organizowane w nim ogólnodostępne imprezy plenerowe.

Ankietowani wspominali także o walorach estetycznych miasta, na które składają się m.in. pięknie odnowiony Rynek i przyległe do niego ulice oraz zadbane tereny zielone (np. parki). Z wysoką oceną spotkało się również administrowanie gminą; w szczególny sposób doceniono inwestycje, podejmowane m.in. dzięki skutecznemu pozyskiwaniu środków finansowych z zewnątrz.

Niektórzy ankietowani wśród atutów gminy wymienili funkcjonowanie na jej terenie przemysłu drzewnego.

Słabe strony gminy

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani identyfikowali słabe strony gminy. Najczęściej wymienianą słabością było wysoki poziom bezrobocia, które w szczególny sposób dotyka osoby młode i kobiety. Dużą wagę respondenci przywiązywali również do nierównomiernego rozwoju gminy, który przejawia się w znacznie gorzej niż w mieście rozwiniętej infrastrukturze technicznej na obszarze wiejskim (np. sieć kanalizacyjna i wodociągowa, zły stan nawierzchni dróg i oświetlenia, deficyt chodników) oraz w o wiele mniejszym zakresie prowadzonych inwestycji.

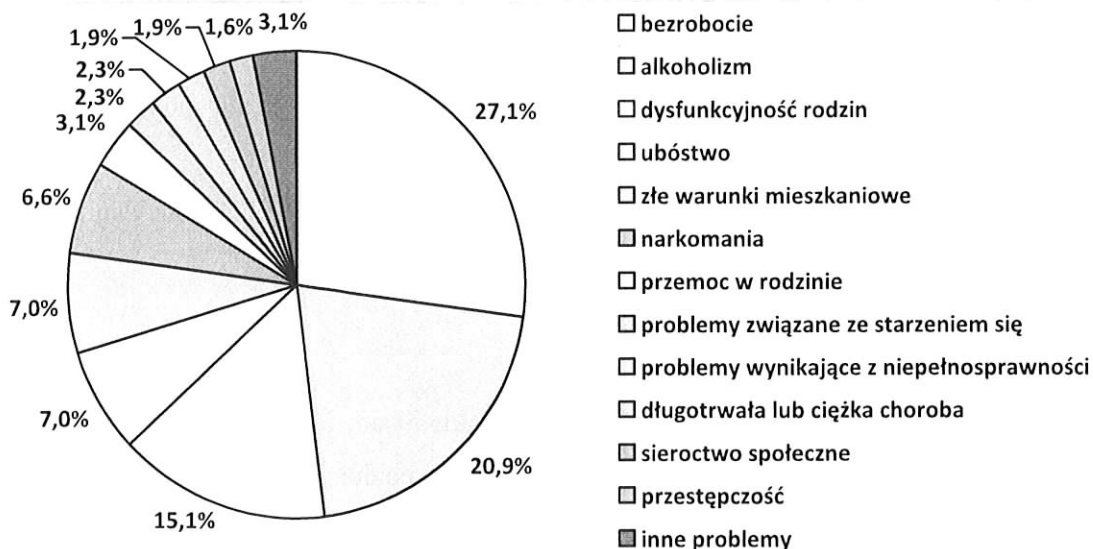
Za ważne problemy respondenci uznali również ograniczoną liczbę mieszkań komunalnych i socjalnych (min. dla młodych rodzin) oraz utrudniony dostęp do usług medycznych, szczególnie na obszarze wiejskim gminy. Trudności mieszkańcom sołectw sprawia również dojazd do większych jednostek administracyjnych, np. do Wrocławia.

Analizując słabe strony gminy, respondenci wspominali także o nieodpowiednio rozwiniętej sieci gastronomicznej (restauracje, bary) oraz niewystarczającej ofercie spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. W tym kontekście badani zwracali uwagę na brak w gminie ośrodka kultury, deficyt oraz zły stan świetlic wiejskich.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

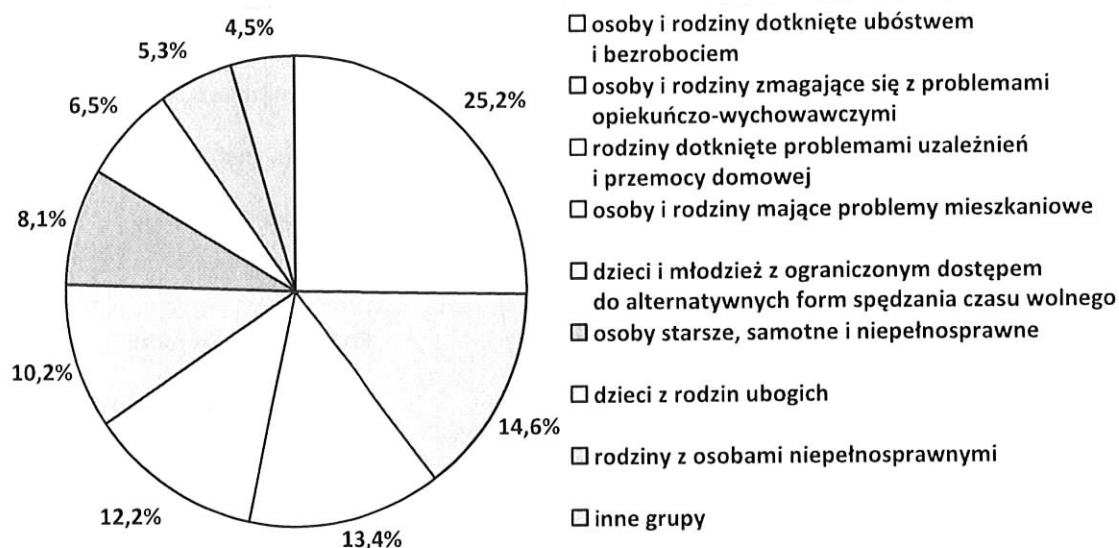
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotykają mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli bezrobocie (27,1% odpowiedzi) oraz alkoholizm (20,9%). Szczególną uwagę zwrócili również na dysfunkcyjność rodzin, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaniedbanie dzieci i rozpad więzi rodzinnych (15,1%) oraz ubóstwo, złe warunki mieszkaniowe (po 7%) i narkomanię (6,6%). W dalszej kolejności wymienili m.in. przemoc w rodzinie (3,1%), problemy związane ze starzeniem się oraz wynikające z niepełnosprawności oraz przestępczość (po 2,3%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali podali kategorie osób i grup, które najbardziej odczuwają skutki problemów społecznych występujących w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Adams'

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w gminie

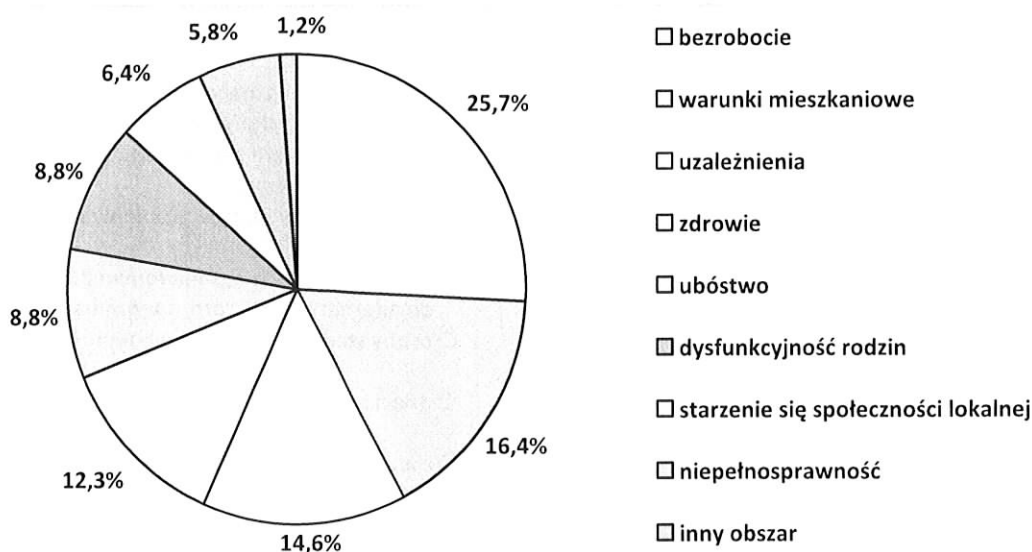

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według badanych grupą, która najbardziej odczuwa skutki problemów społecznych w gminie, są osoby i rodziny dotknięte ubóstwem i bezrobociem (25,2% odpowiedzi). Często ankietowani wskazywali również na osoby i rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi (14,6%), uzależnień i przemocy w rodzinie (13,4%) oraz mieszkaniowymi (12,2%), a także na dzieci i młodzież z ograniczonym dostępem do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (10,2%). Zdaniem respondentów z następstwami problemów społecznych w gminie zmagają się także m.in. osoby starsze, samotne i niepełnosprawne (8,1%), dzieci z rodzin ubogich (6,5%) oraz rodziny z osobami niepełnosprawnymi (5,3%).

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niewystarczająca. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Obszary, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najmniej zadowolająca w takich obszarach, jak: bezrobocie (25,7% odpowiedzi) oraz warunki mieszkaniowe (16,4%), uzależnienia (14,6%) i zdrowie (12,3%).

Co zrobić, by poprawić sytuację osób i rodzin w gminie?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani szczególny nacisk położyli na przeciwdziałanie bezrobociu poprzez aktywizowanie osób dotkniętych tym problemem, tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości. Za równie istotne uznali rozbudowę mieszkalnictwa komunalnego i socjalnego oraz podjęcie kroków w celu zwiększenia dostępu mieszkańców gminy do usług medycznych, w tym specjalistycznych, oraz zakresu pomocy społecznej (w tym kierowanej do rodzin patologicznych i wielodzietnych oraz osób starszych i chorych). Co do wsparcia udzielanego przez MGOPS zastrzeżli jednak, że świadczoną pomoc należałoby poddać kontroli co do zasadności jej przyznawania i efektywności jej wykorzystania.

Do ważnych działań, które wymagają podjęcia w gminie, respondenci zaliczyli także przedsięwzięcia służące wzbogaceniu oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz zmniejszeniu skali problemów uzależnień i przemocy w rodzinie. Wśród tych ostatnich

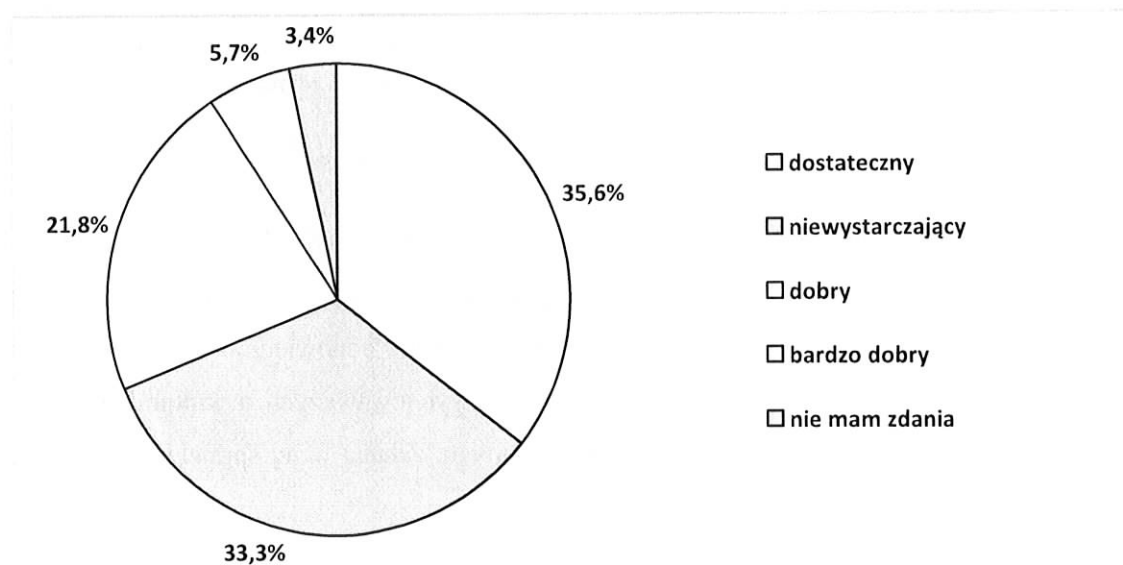
uwydatnili te, które wiążą się z profilaktyką oraz zwiększeniem dostępności terapii i schronienia.

Podmioty mogące przyczynić się do zniwelowania problemów społecznych w gminie

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. W pierwszej kolejności zaliczyli do nich: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Urząd Miasta i Gminy. Ważną rolę do odegrania przypisali również Powiatowemu Urzędowi Pracy, Policji, Gminnemu Ośrodkowi Sportu i Rekreacji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zakładowi Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Zwrócili także uwagę na jednostki ochrony zdrowia, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówki oświatowe oraz świetlice wiejskie.

Kolejne kwestie poruszone w ankiecie dotyczyły dostępności w gminie placówek służby zdrowia, oświatowo-wychowawczych, kulturalnych oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych. Jednocześnie poproszono badanych o wskazanie deficytów w powyższym zakresie. Otrzymane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 4. Jaki jest dostęp do placówek służby zdrowia w gminie?

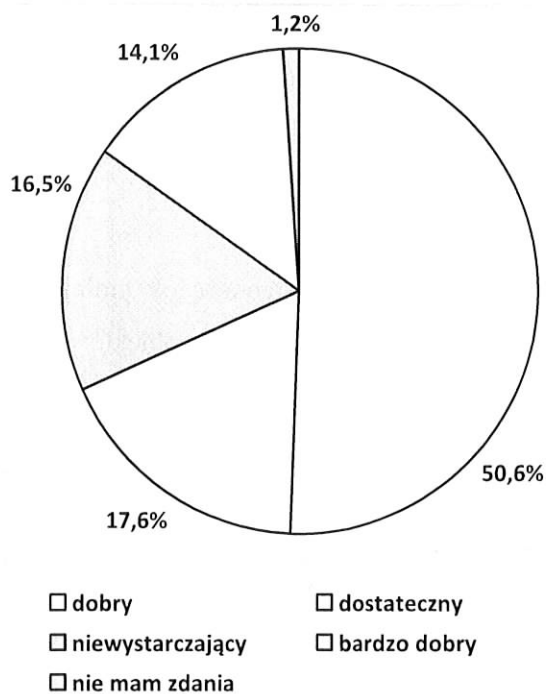
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość respondentów pozytywnie oceniła dostępność placówek służby zdrowia w gminie. Prawie 36% z nich uznało ją za dostateczną, blisko 22% za dobrą, a 5,7% za bardzo

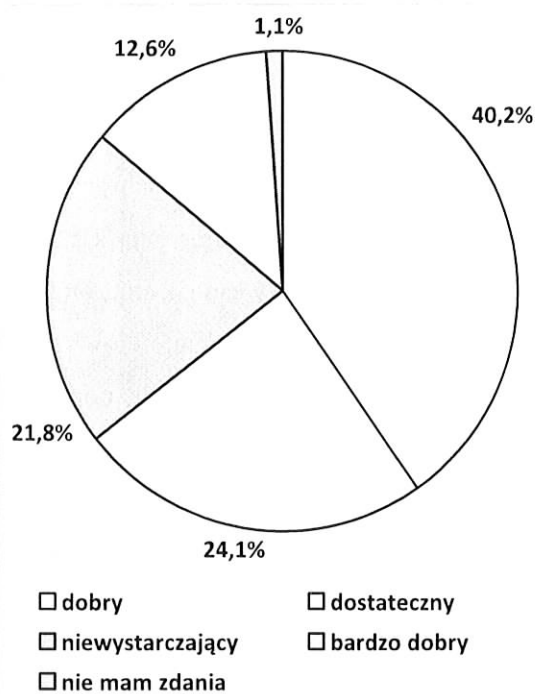
dobrą. Jednocześnie jednak ponad 33% badanych stwierdziło, że jest ona niewystarczająca. Jedynie 3,4% badanych nie miało w tej sprawie zdania.

Do lekarzy, których w gminie brakuje bądź do których trudno się dostać, ankietowani zaliczali najczęściej: kardiologa, ortopedę, neurologa, stomatologa, okulistę, chirurga, ginekologa, pediatrę, psychologa, urologa i alergologa.

Wykres 5. Jaki jest dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie?

Wykres 6. Jaki jest dostęp do placówek kulturalnych w gminie?

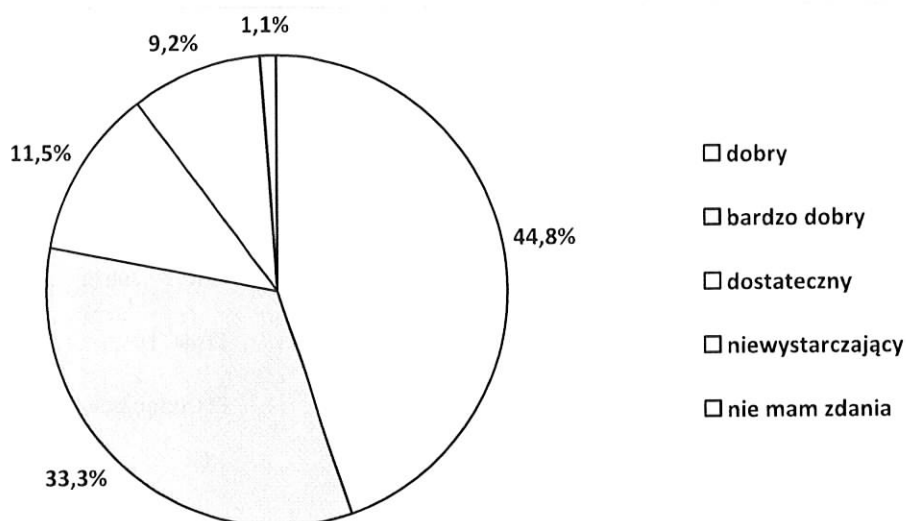

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Największy odsetek respondentów (odpowiednio 50,6 i 40,2%) stwierdził, że dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych w gminie jest dobry. Za dostateczny uznało go odpowiednio 17,6 i 24,1%, a za bardzo dobry odpowiednio 14,1 i 12,6% badanych. Negatywnie dostępność placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych w gminie oceniło odpowiednio 16,5 i 21,8% ankietowanych. Zdania w tej sprawie nie miała znikoma liczba respondentów (odpowiednio 1,2 i 1,1%).

Wskazując placówki oświatowo-wychowawcze oraz kulturalne, których w gminie brakuje bądź do których dostęp jest ograniczony, badani wymieniali najczęściej kino, świetlice wiejskie, dom kultury, rzadziej natomiast przedszkola i żłobek.

Wykres 7. Jaki jest dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie?

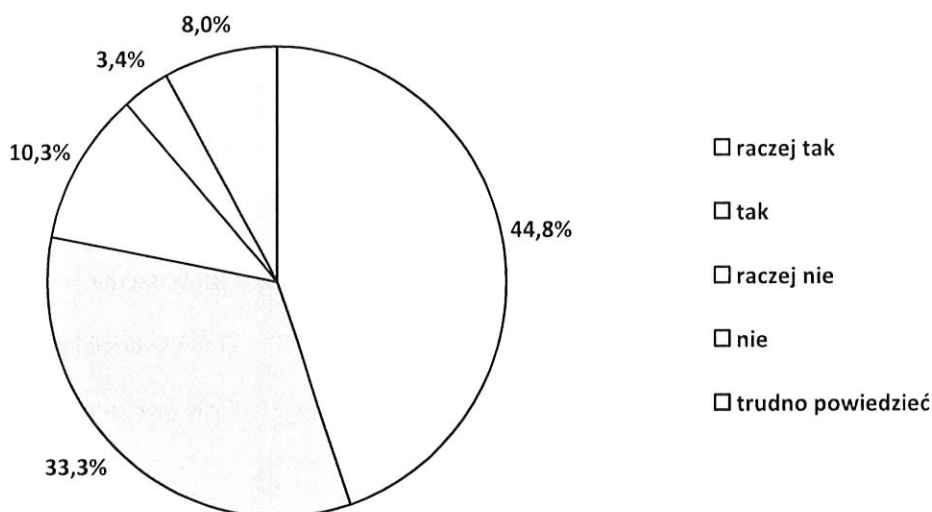
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad 78% respondentów dobrze lub bardzo dobrze oceniło dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie, a kolejne 11,5% przyznało, że jest on dostateczny. Jednocześnie 9,2% badanych uznało, że jest on niewystarczający, a zdania na ten temat nie miało 1,1% respondentów.

W przypadku infrastruktury sportowo-rekreacyjnej badani najczęściej dostrzegali deficyty wśród takich obiektów, jak: kryty basen, place zabaw, boiska sportowe i ścieżki rowerowe. Warto zaznaczyć, iż respondenci zwracali uwagę na znacznie gorzej rozwiniętą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną na obszarze wiejskim gminy.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające uzyskać od respondentów opinie na temat stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Czy czuje się Pan(-i) bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (w sumie 78,1%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie lub bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Odminną opinię wyraziło łącznie 13,7% badanych. Jednocześnie zdania w tej sprawie nie miało 8% respondentów.

20. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

W 2010 roku w gminie Twardogóra funkcjonowały organizacje pozarządowe. Samorząd gminy, w oparciu o akt prawa miejscowego (Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015), podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę zlecania organizacjom realizacji zadań własnych gminy. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat organizacji pozarządowych w gminie, które od 2005 roku zostały

dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert (na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie).

Tabela 43. Organizacje pozarządowe w gminie, które od 2005 roku zostały dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert

lp.	nazwa i adres organizacji	rodzaj działalności	kategoria klienta
1.	Stowarzyszenie VIVA ART., ul. Wrocławska 39, 56-416 Twardogóra	działalność kulturalna	cała społeczność lokalna
2.	Gminny Klub Sportowy „Lotnik”, ul. Sportowa 1, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
3.	Międzyszkolny Ludowy Klub Sportowy „Echo”, ul. Wrocławska 39, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
4.	Klub Strzelecki „Feniks” Moszyce-Wesołka 4d, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
5.	Klub Sportowy „Wiwa” Goszcz, ul. Sycowska 16, Goszcz, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
6.	Klub Sportowy „Polonia”, Grabowno Wielkie 139, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
7.	Ludowy Klub Sportowy „Chełstów” z siedzibą w Chełstowie, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
8.	Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „Błyskawica”, ul. 1-go Maja 2, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
9.	Gminny Szkolny Związek Sportowy, ul. Batorego 5, 56-416 Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna
10.	Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowych Zespołów Sportowych, ul. 1 Maja 2, 56-416Twardogóra	działalność sportowa	cała społeczność lokalna

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

W gminie Twardogóra, poza powyżej przedstawionymi organizacjami pozarządowymi, działają m.in. Stowarzyszenie „Potęga Lasu” (ul. S. Batorego 5, 56-416 Twardogóra), które zajmuje się szerzeniem wiedzy o środowisku przyrodniczym, Stowarzyszenie Przyjaciół Jana Pawła II (ul. Piastów 1, 56-416 Twardogóra), które skupia się na działalności kulturalnej, oraz jednostki ochotniczej straży pożarnej.

W 2010 roku w gminie Twardogóra były 3 parafie Kościoła rzymskokatolickiego oraz 1 związek wyznaniowy. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 44. Parafie kościoła rzymskokatolickiego i związki wyznaniowe w gminie w 2010 roku

Lp.	Nazwa parafii	Adres kościoła
1.	Parafia pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Twardogórze	ul. Plac Piastów 1, 56-416 Twardogóra
2.	Parafia pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Goszczu	Goszcz, ul. Sycowska 2, 56-416 Twardogóra
3.	Parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Grabownie Wielkim	Grabowno Wielkie 100, 56-416 Twardogóra
4.	Świadkowie Jehowy, Zbór Twardogóra	56-416 Twardogóra

Dane Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra.

21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, który jest podmiotem analizy, i obejmuje następujące obszary:

- bezrobocie i ubóstwo;
- rodzina, dziecko i młodzież;
- uzależnienia i przemoc w rodzinie;
- bezdomność;
- starość;
- niepełnosprawność;
- kapitał społeczny i ludzki;
- inne mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.

Obszar BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
mocne strony	słabe strony
• prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia w gminie, w tym wśród kobiet • prowadzenie przez pracowników socjalnych działań służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym osób w wieku 45 lat i więcej • upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach • rozpowszechnianie ofert pracy z zagranicy • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • zachęcanie inwestorów do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy, • wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia w gminie do potrzeb rynku pracy • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób bezrobotnych • prowadzenie działań służących ograniczeniu zjawiska nielegalnego zatrudnienia • przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa	• brak ofert pracy dostosowanych do oczekiwań rynku • niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych • ujemny przyrost naturalny i saldo migracji • zmiana struktury demograficznej – starzenie się społeczeństwa • wzrost problemów uzależnień • wzrost przestępczości nieletnich
szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby bezrobotne wiedzy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach • korzystanie przez osoby bezrobotne z dostępu do europejskich rynków pracy • możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom finansowym z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • rosnąca liczba inwestorów tworzących nowe miejsca pracy • możliwość znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież • zmniejszający się poziom nielegalnego zatrudnienia	• rosnący poziom bezrobocia, w tym wśród osób w wieku 45 lat i więcej • utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia wśród kobiet • zwiększająca się liczba osób bezrobotnych wymagających aktywizacji • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych

Obszar RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
mocne strony	słabe strony
• prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • efektywna praca socjalna • przeprowadzanie analiz potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży	• brak działań inicjujących powstawanie grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci

• zapewnianie rodzinom wymagającym poradnictwa specjalistycznego dostępu do tej formy wsparcia • rozwijanie sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży • koordynowanie działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież • rozwijanie opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego • prowadzenie działań mających na celu podniesienie poziomu nauczania • dostosowywanie oferty spędzania czasu wolnego do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • propagowanie wśród dzieci i młodzieży idei wolontariatu • prowadzenie działań profilaktycznych w obszarze zdrowia • prowadzenie działań mających na celu zwiększenie dostępności opieki medycznej dla mieszkańców	
szanse	zagrożenia
• spadająca liczba rodzin dysfunkcyjnych • istnienie warunków do prowadzenia pracy socjalnej • dostateczne rozpoznanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży • wystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży • możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grupy • dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej • odpowiednia dostępność szkół podstawowych i gimnazjalnych • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki na poziomie ponadgimnazjalnym • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • zwiększająca się liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania czasu wolnego • istnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży • zwiększająca się świadomość zdrowotna mieszkańców • dobra dostępność opieki medycznej	• rosnąca liczba rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego • brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci • niewielka liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży

Obszar UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
• zapewnianie dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom dotkniętym problemami uzależnień • kierowanie osób uzależnionych i współuzależnionych na leczenie odwykowe • prowadzenie działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie uzależnień wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych • diagnozowanie kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży • prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi w obszarze uzależnień • podejmowanie różnorodnych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie • tworzenie zespołów interdyscyplinarnych • zapewnianie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia	• brak w gminie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • niepozyskiwanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • niekierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
szanse	zagrożenia
• rosnąca liczba osób wyleczonych z uzależnień • zwiększająca się liczba rodzin korzystających ze wsparcia psychospołecznego i prawnego • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych co do zagrożeń uzależnieniami • zmniejszająca się skala zjawiska nielegalności sprzedaży napojów alkoholowych • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • wzrastająca wśród dzieci i młodzieży świadomość zagrożenia uzależnieniami • niezwiększająca się liczba osób w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • niezwiększająca się liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia • niezwiększająca się liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych	• ograniczona liczba osób uzależnionych i współuzależnionych objętych leczeniem odwykowym • nieodpowiednia ilość kadry pracującej z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi i dotkniętymi przemocą w rodzinie • niewystarczająca liczba rodzin objętych poradnictwem i interwencją z powodu przemocy w rodzinie • brak programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie • brak w gminie organizacji pozarządowych działających w obszarze uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Obszar BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• diagnozowanie problemu bezdomności • zapobieganie bezdomności oraz informowanie bezdomnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • zapewnianie osobom bezdomnym schronienia • zapewnianie wsparcia osobom wychodzącym z bezdomności • uwrażliwianie mieszkańców na problemy osób bezdomnych • prowadzenie działań mających na celu zwiększenie akceptacji społecznej osób bezdomnych • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób bezdomnych	• brak standaryzacji usług świadczonych osobom bezdomnym • ograniczona działalność na rzecz reintegracji zawodowej osób bezdomnych • brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności
szanse	zagrożenia
• sporadyczne przypadki bezdomności • posiadanie przez bezdomnych wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niewzrastająca liczba osób bezdomnych wymagających schronienia • wzrastająca liczba osób wychodzących z bezdomności • brak zjawiska minimalizowania problemów osób bezdomnych • społeczna akceptacja osób bezdomnych	• zwiększająca się liczba osób zagrożonych bezdomnością • ograniczone możliwości realizowania indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności • niski poziom społecznej akceptacji osób bezdomnych • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezdomnych

Obszar STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• badanie liczebności osób starszych • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących osobom starszym usługi opiekuńcze • podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi • kierowanie osób wymagających całodobowej opieki do domów pomocy społecznej • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych • prowadzenie działań mających na celu poprawę sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym codzienne życie • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób starszych • zapewnianie osobom młodym warunków do pozostania w gminie	• brak działań inicjujących powstawanie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych • niezapewnianie osobom starszym wsparcia w ramach małych form pomocy (kluby seniora, dom dziennego pobytu) • ograniczona działalność prozdrowotna wśród osób starszych • brak działań umożliwiających osobom starszym kontynuowanie aktywności zawodowej • brak działań inicjujących w gminie wolontariat na rzecz osób starszych

szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby starsze wiedzy o dostępnych formach pomocy • możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny • dobra dostępność domów pomocy społecznej • zadowalający poziom życia osób starszych • brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób starszych • odpowiednia do potrzeb osób starszych infrastruktura techniczna	• wzrastająca liczba osób starszych • brak w gminie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób starszych • brak dostępu osób starszych do małych form pomocy (kluby seniora, dom dziennego pobytu) • niezwiększający się udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych • mała liczba osób starszych kontynuujących aktywność zawodową • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze w codziennym życiu • migracja osób młodych, wykształconych do większych jednostek administracyjnych

Obszar NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
• informowanie osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących opiekę i wsparcie osobom niepełnosprawnym • inicjowanie powstawania grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych • podejmowanie współpracy z podmiotami świadczącymi usługi rehabilitacyjne osobom niepełnosprawnym • udział w likwidowaniu barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym • upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych • podejmowanie działań mających na celu zwiększenie wśród mieszkańców gminy akceptacji osób niepełnosprawnych • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi spoza gminy działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych	• brak wsparcia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi • nietworzenie grup i klas integracyjnych w placówkach oświatowo-wychowawczych • brak działań inicjujących wolontariat na rzecz osób niepełnosprawnych
szanse	zagrożenia
• posiadanie przez osoby niepełnosprawne wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niezwiększająca się liczba osób z zaburzeniami psychicznymi wymagających	• wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych • wrastająca liczba osób niepełnosprawnych wymagających opieki i wsparcia ze strony pracowników MGOPS-u • istnienie barier utrudniających osobom

wsparcia • funkcjonowanie grup wsparcia i instytucji wsparcia dla osób niepełnosprawnych • istnienie bazy rehabilitacyjnej • posiadanie przez osoby niepełnosprawne wystarczającej wiedzy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • brak zjawiska marginalizacji problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych	niepełnosprawnym codzienne życie • brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych • niewystarczająca liczba wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu
--	--

Obszar KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
• podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego • przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pracowników pomocy społecznej • diagnozowanie problemów społecznych w gminie • informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia • poprawianie jakości obsługi klientów MGOPS-u • prowadzenie bazy danych o instytucjach wsparcia i organizacjach pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • inicjowanie wolontariatu • uświadamianie władzom gminy roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych	• nieodpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych • brak działań inicjujących powstawanie nowych placówek pomocy społecznej • brak działań inicjujących wolontariat w gminie
szanse	Zagrożenia
• niezwiększająca się liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej przypadających na jednego pracownika socjalnego • dobrze wykwalifikowana kadra zatrudniona w MGOPS-ie • wystarczająca wiedza na temat problemów społecznych w gminie • posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia	• popadanie w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego przez pracowników pomocy społecznej • niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej • mała liczba wolontariuszy świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia

• odpowiednia jakość obsługi klientów MGOPS-u, • dostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej • posiadanie przez pracowników pomocy społecznej wiedzy na temat instytucji wsparcia i organizacji pozarządowych mogących świadczyć pomoc mieszkańcom • możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • świadomość władz gminy co do roli i potrzeb sektora pomocy społecznej • zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej • istnienie organizacji pozarządowych • włączanie się przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działania pomocowe	
---	--

22. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Diagnoza przeprowadzona w ramach Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra obejmowała kilkanaście zagadnień. Jej wyniki posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, do opracowania założeń polityki społecznej gminy na lata 2012-2020. Zostały one przedstawione w części programowej strategii i zawierają działania, które powinny przyczynić się do zminimalizowania problemów społecznych tak występujących w gminie obecnie, jak i w najbliższych latach. Działania te są wyznaczone w następujących obszarach:

1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom poprzez:

- wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy,
- zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego,
- pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym,

2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez:

- wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania,
- pomoc rodzinom będącym w kryzysie; rozwijanie systemu wsparcia,
- wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju,

3. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez:

- usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki,

- ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych,
- 4. Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do służby zdrowia oraz wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie poprzez:**
- zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia,
 - profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- 5. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie poprzez:**
- przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich,
 - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców,
- 6. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego poprzez:**
- wzmacnianie kadr pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej,
 - wyzwalanie aktywności obywatelskiej,
 - wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020, jest następująca:

**Twardogóra miastem i gminą zintegrowaną społecznie,
podnoszącą jakość życia mieszkańców, zaspokajającą ich potrzeby
i stwarzającą im możliwości rozwoju**

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Cel strategiczny 1.:

Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
3. Pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
3. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez MGOPS.
4. Promowanie gminy w celu pozyskania inwestorów mogących utworzyć nowe miejsca pracy; przygotowywanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie ulg podatkowych dla inwestorów.
5. Wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości.
6. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
7. Wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych o zasięgu ponadgminnym.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Wsparcie osób ubogich pracą socjalną, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.
3. Promowanie wśród zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej.
4. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci posiłku) osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.

5. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz ubogich.
6. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
7. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
8. Powiększenie w gminie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich (np. Caritas) oraz z kościołem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością.
2. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej (m.in. w postaci gorącego posiłku) osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
3. Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych.
4. Zapewnianie osobom bezdomnym schronienia.
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób bezdomnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy, szkoła ponadgimnazjalna, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, noclegownie i schroniska spoza gminy, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną oraz liczba osób objętych kontraktami socjalnymi,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności.
- liczba nowych inwestorów,
- liczba nowych podmiotów gospodarczych, w tym liczba nowych małych i średnich przedsiębiorstw,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba organizacjami pozarządowymi, z którymi podjęto współpracę w zakresie wspierania osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba programów wsparcia zagrożonych i dotkniętych ubóstwem oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba opracowanych i realizowanych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba nowych mieszkań komunalnych i socjalnych.
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- spadku liczby osób bezrobotnych,
- wzrostu liczby inwestorów i podmiotów gospodarczych,
- zmniejszenia liczby osób zagrożonych bezdomnością.

Cel strategiczny 2.:

Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Pomoc rodzinom będącym w kryzysie; rozwijanie systemu wsparcia.
3. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-3.:

1. Praca z rodzinami w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, prowadzona m.in. przez pracowników MGOPS-u i placówek oświatowych oraz asystentów rodziny.
2. Zatrudnianie asystentów rodziny.
3. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
4. Udzielanie przez MGOPS pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
5. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowujących dzieci dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej itp.).
6. Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (w szczególności na obszarze wiejskim gminy), m.in. poprzez rozszerzenie oferty i dostępności zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, organizowanie wypoczynku.
7. Rozszerzenie dożywiania dzieci uczęszczających do placówek oświatowych działających w gminie.
8. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w szczególności zamieszkałych na obszarze wiejskim gminy.
9. Zwiększenie dostępności opieki przedszkolnej w gminie.
10. Rozwijanie sieci i oferty świetlic w gminie.
11. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówka przedszkolna, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, szkoła ponadgimnazjalna, placówki służby zdrowia, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, kościoły.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych bezpłatnym poradnictwem specjalistycznym,
- liczba dzieci objętych dożywianiem,
- liczba dzieci objętych opieką przedszkolną,
- liczba świetlic oraz liczba dzieci z nich korzystających.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci,

- zwiększenia dostępności opieki przedszkolnej,
- zwiększenia szans edukacyjnych uczniów zamieszkałych na obszarze wiejskim gminy,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- poprawy koordynacji działań podmiotów wspierających rodzinę i dziecko.

Cel strategiczny 3.:

Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym.

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi i niepełnosprawnymi.
2. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym i niepełnosprawnym.
3. Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem poprzez zwiększenie liczby opiekunek środowiskowych.
4. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze i niepełnosprawne – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
5. Zapewnienie dostępu do kształcenia integracyjnego w gminie.
6. Podejmowanie współpracy z PCPR-em, PUP-em i PFRON-em w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy likwidacji barier architektonicznych, zapewnieniu dostępu do usług rehabilitacyjnych, zaopatrzeniu w niezbędny sprzęt, zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia.
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych oraz z kościołem.
8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoła ponadgimnazjalna, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne, w tym Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dobroszycach, placówki służby zdrowia, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz liczba opiekunek,
- liczba klas integracyjnych oraz liczba osób do nich uczęszczających,
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- liczba osób korzystających z usług rehabilitacyjnych,
- liczba nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba wolontariuszy.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- zwiększenia udziału seniorów i osób dotkniętych niepełnosprawnością w życiu społecznym,
- podniesienia jakości świadczonych usług,

- podniesienia jakości funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- zwiększenia liczby osób usprawionych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 4.:

Zapewnienie mieszkańcom równego dostępu do służby zdrowia oraz wspieranie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.

Cele operacyjne 1-2.:

1. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.
2. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zwiększenie dostępu mieszkańców do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej.
3. Zwiększenie dotacji budżetowych dla SPZOZ-ów, dla których gmina jest organem założycielskim, na realizację zadań określonych w ustawie o zakładach opieki zdrowotnej.
4. Podejmowanie działań wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych.
5. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków.
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
3. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
6. Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym, działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.

Szczegółowe działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii zawiera stanowiący część strategii Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Centrum Pomocy Rodzinie Dysfunkcyjnej, w tym Punkt konsultacyjny dla osób z problemem alkoholowym i narkotykowym oraz osób współuzależnionych i telefon zaufania, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówki służby zdrowia, szkoła ponadgimnazjalna, ośrodki wsparcia, specjaliści, grupa samopomocowa AA, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, policja, organizacje pozarządowe, kościół, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,
- wysokość dotacji budżetowych udzielonych SPZOZ-om,

- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób przebywających w ośrodkach wsparcia.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej i uzależnień oraz zdrowego trybu życia,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- zmniejszenia skali przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 5.:

Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w gminie.

Cele operacyjne:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów.
2. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie).
3. Kontynuowanie współpracy z policją w zakresie patrolowania i wizytowania miejsc publicznych w gminie.
4. Podejmowanie przez jednostki gminne i jej mieszkańców współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym, policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont ulic i dróg gminnych, budowę przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia, organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówka przedszkolna, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego.

Partnerzy w realizacji działań:

Placówka ponadgimnazjalna policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze,
- liczba dzieci i młodzieży dowożonych do szkół,
- stopień poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zwiększenia bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 6.:

Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie kadry pomocy społecznej oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wyzwalanie aktywności obywatelskiej.
3. Wspólne diagnozowanie problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-3.

1. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z zapisami ustawy o pomocy społecznej.
2. Doksztalcanie kadry pomocy społecznej oraz, w miarę możliwości, poszerzanie jej o nowych specjalistów (zatrudnienie psychologa, prawnika).
3. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w gminie poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
4. Zachęcanie mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych.
5. Inicjowanie w gminie działalności nowych organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej.
6. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (także o zasięgu ponadgminnym).
7. Wspieranie lokalowe organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania.
8. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

Szczegółowe działania w zakresie współpracy samorządu gminy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego zawiera Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2012-2020.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Burmistrz Miasta i Gminy, Rada Miejska, Urząd Miejski, jednostki organizacyjne gminy, w tym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, kościoły, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy, wojewódzki) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba pracowników socjalnych,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba nowo powstałych jednostek pomocy społecznej,
- liczba inicjatyw społecznych,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba wolontariuszy.

Prognoza zmian:

Podjęcie działań powinno przyczynić się m.in. do:

- profesjonalizacji kadry pomocy społecznej,
- zwiększenia jakości świadczonych usług,
- zwiększenia aktywności mieszkańców, wzrostu liczby inicjatyw społecznych,
- zróżnicowania form i zwiększenia efektywności współpracy z sektorem pozarządowym.

2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będzie Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze. Działania te będą podejmowane przez wskazane powyżej podmioty zgodnie ze szczegółowym harmonogramem, ujętym w opracowywanych corocznie planach działań.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez zespół oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz jednostek mu podległych. Zasady działania zespołu zostaną określone zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy.

Zespół oceniający strategię będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok, a następnie przygotowuje raport monitoringowy. Zawartą w nim ocenę skuteczności polityki społecznej prowadzonej w gminie przekaże Burmistrzowi Miasta i Gminy oraz Radzie Miejskiej, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych, podjęcie ewentualnych działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji i organizacji realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

3. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od ich charakteru. Mogą one być przyjmowane stosownymi uchwałami przez radę i powinny stanowić załączniki do niniejszej strategii.

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Twardogórze,
- Wieloletni program współpracy Gminy Twardogóra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na lata 2011-2015.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Twardogóra na lata 2012-2020 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych przez samorząd gminy i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy:

Diagram 1. Struktura dokumentu strategii

Tabele:

Tabela 1. Infrastruktura techniczna w gminie w 2010 roku

Tabela 2. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki w gminie

Tabela 7. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2008-2010

Tabela 8. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) na koniec 2010 roku

Tabela 9. Bezrobotni w gminie według płci i ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2008-2010

Tabela 10. Stopa bezrobocia w powiecie, w województwie i w kraju w latach 2008-2010

Tabela 11. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

Tabela 12. Bezrobotni w powiecie na koniec 2010 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

Tabela 13. Zasoby mieszkaniowe gminy w latach 2008-2010

Tabela 14. Nowo oddane mieszkania i budynki niemieszkalne w gminie w latach 2008-2010

Tabela 15. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 16. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2009/2010

Tabela 17. Placówki kulturalne w gminie w 2010 roku

Tabela 18. Obiekty sportowe w gminie w 2010 roku

Tabela 19. Gospodarstwo agroturystyczne i obiekty zakwaterowania noclegowego w gminie w 2010 roku

Tabela 20. Problemy występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy

Tabela 21. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie w 2010 roku

Tabela 22. Najczęstsze schorzenia ludności gminy w 2010 roku

Tabela 23. Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z gminy w 2010 roku

Tabela 24. Przestępstwa popełnione w gminie w 2010 roku

Tabela 25. Stan zatrudnienia w MGOPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

Tabela 26. Wykształcenie kadry MGOPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2010 roku

Tabela 27. Środki finansowe wydatkowane przez MGOPS na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2008-2010

Tabela 28. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

Tabela 29. Struktura wiekowa oraz aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2010 roku

Tabela 30. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2008-2010

Tabela 31. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez MGOPS w latach 2008-2010

Tabela 32. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 33. Zaliczki i świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2008-2010

Tabela 34. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2008-2010

Tabela 35. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy w 2010 roku

Tabela 36. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

Tabela 37. Osoby niepełnosprawne w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Tabela 38. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Tabela 39. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Tabela 40. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie w latach 2008-2010

Tabela 41. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie w latach 2008-2010

Tabela 42. Jednostki i grupy wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych i dotkniętych przemocą w rodzinie w gminie

Tabela 43. Organizacje pozarządowe w gminie, które od 2005 roku zostały dofinansowane z budżetu gminy w ramach otwartych konkursów ofert

Tabela 44. Parafie kościoła rzymskokatolickiego i związki wyznaniowe w gminie w 2010 roku

Wykresy:

Wykres 1. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

Wykres 2. Kategorie osób i grup najbardziej odczuwających skutki problemów społecznych występujących w gminie

Wykres 3. Obszary, w których oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej niezadowolająca

Wykres 4. Jaki jest dostęp do placówek służby zdrowia w gminie?

Wykres 5. Jaki jest dostęp do placówek oświatowo-wychowawczych w gminie?

Wykres 6. Jaki jest dostęp do placówek kulturalnych w gminie?

Wykres 7. Jaki jest dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych w gminie?

Wykres 8. Czy czuje się Pan(-i) bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

